

PROMIŠLJANJE O RODOVIMA LUKARI U SPLITU I LUKAREVIĆ U DUBROVNIKU

UDK: 929.52:81'373.232Lukari(497.583Split)
929.52:81'373.232Lukarević(495.584Dubrovnik)
Primljeno: 23. XI. 2015.
Izvorni znanstveni rad

MILAN IVANIŠEVIĆ
Kneza Višeslava 16
21000 Split, HR

Autor je bio potaknut nedostacima u dosadašnjim proučavanjima splitskoga roda Lukari i njihove palače, a tomu nasuprot, spoznao je znanstveno veoma uspješno proučen (Nenad Vekarić) dubrovački rod Lukarevića i prepoznatu (Katarina Horvat-Levaj i Relja Seferović) njihovu palaču. Autor je dopunio rodoslovlje Lukara od 1260. do 1686. Protumačio je mogućnost postojanja vidljivih ostataka antičkoga hrama u palači Lukari do vremena oko godine 1480. i nedugo poslije. Pokazao je kako su pojedini članovi roda istodobno bili zapisani kao Lukari i kao Srića, pa stoga nije uputno u rod Lukara unositi ime Srića. Pokazao je novo tumačenje inicijala na sačuvanom kapitelu u dvorištu, koji nisu V. S., nego P. S., pa nema nikakva dokaza postojanja građevine roda Skočibučić (Skočibušić) u palači Lukari, nego je taj dio palače djelo Petra Lukarija. Autor je protumačio grb Lukari u Splitu i pokazao usporedbu s grbom Lukarević u Dubrovniku te predložio vrijeme nastanka i prvoga nositelja grba: Dominik Lukari u Splitu (oko 1328.) i Marko Lukarev u Dubrovniku (oko 1308.), jer su mogli vidjeti postojanje grbova na svojim putovanjima u Francusku.

Ključne riječi: Split, Dubrovnik, rod, Lukari, Lukarević, palača, grb

Moji poticaji pristupu splitskom rodu Lukari¹ i njihovoj palači bile su netočnosti. One su kroz desetljeća različitih proučavanja postajale sve brojnije i bile sve dalje od istine. Rod je dobio dodatak Srića. Palača je uz naznaku toga roda imala i dodatak Skočibučić ili Skočibušić. Zanemaren je točan sadržaja grba na sjevernim vanjskim vratima palače, a ukras na kapitelu u dvorištu tumačen je kao grb. Netočno je i nepotpuno pokazano rodoslovlje Lukara. Nasuprot ovoga splitskoga niza netočnosti, bilo je točno i potpuno pokazivanje rodoslovlja dubrovačkih Lukarevića.² Ono je nastalo u cjelovitom znanstvenom radu nazvanom za čitav niz: *Prilozi povijesti stanovništva Dubrovnika i okolice* (do sada: 24 knjige), a poseban je rad unutar niza nazvan: *Vlastela grada Dubrovnika* (do sada: 5 svezaka). U Gradu je bila zakašnjela, ali ipak ostvarena spoznaja o palači toga roda s točnim tumačenjem grba. Sve su to bili poticaji za usporedbu sa splitskim rodom, pa su tako nastala ova prikupljanja podataka i promišljanja o rodovima koji su sebe označili imenom evanđelista Luke, Pavlova sudruga na putovanjima i *ljubljenoga liječnika*.³

GRAĐEVINE

Dosadašnja su proučavanja potvrdila u Splitu samo jednu palaču roda Lukari, a u Dubrovniku samo jednu palaču roda Lukarević. U Splitu je u najstarijem dijelu grada, na zapadnoj strani peristila Dioklecijanove palače. U Dubrovniku je u istočnom dijelu Pustijerne, južnoga predjela grada, na uzvisini. U Splitu palača Lukari ima istočno pročelje nasuprot zapadnoga pročelja prvostolne crkve, a sjeverno joj je pročelje, s vratima koja nose grb, na ulici što od te crkve vodi do njezine krstionice. U vremenu kada izvori potvrđuju najstarije Lukare, bila su od njihove palače podjednako daleko središta crkvene i svjetovne vlasti. Nadbiskupska je palača bila s unutarnjih strana istočnoga i južnoga zida Dioklecijanove palače,⁴ a Trg svetoga Lovre, na kojem je tada počelo vladanje gradskih vlasti, bio je s vanjske strane zapadnoga zida Palače.⁵ Taj smještaj pokazuje splitske Lukare u središtu gradskoga života, bilo duhovnoga, bilo društvenoga, a potvrdit će ga i neki članovi roda. U Dubrovniku je palača Lukarević u prostoru uzdignutom iznad središta crkvene i svjetovne vlasti. Prvostolna crkva i Knežev dvor na razini su morske luke, a Pustijerna je na brdu do kojega vode strme ulice i stubišta. Svejedno i takva *Pustijerna postaje – kako o tome često svjedoče izvori 14. stoljeća – sjedištem dubrovačkog patricijata. Naime, kada se u Dubrovniku u 13. stoljeću izdvaja, a*

u 14. stoljeću već sasvim formira trgovački patricijat, prati ga i pojačana izgradnja Pustijerne.⁶

Na mjestu splitske palače najstarija je sačuvana građevina kružni hram Dioklecijanove palače, potvrđen arheološkim radovima.⁷ Svi su proučavatelji sumnjali u riječi starih pisaca o njemu, sve do 9. i 19. studenoga 1957. kada su otkriveni temeljni dijelovi dvaju hramova: jednoga u temeljima palače Lukari, a drugoga u temeljima palače Cipci. Razmišljajući o tim sumnjama, valja zaključiti kako su uistinu bile opravdane, jer su opisi iz šesnaestoga stoljeća⁸ mogli biti izmišljeni. Sada, kada su ostaci hrama poznati, samo dva proučavatelja pokazuju razmišljanja o nastanku tih opisa. Prvi je Tomislav Marasović, proučavatelj graditeljske baštine:⁹ *To znači da se Proculiano u svom opisu Dioklecijanove palače (...) mogao također osloniti na stvarne ostatke Cibelinog hrama, a ne samo na ono što je mogao zaključiti po nekom prijašnjem opisu.* Drugi je proučavatelj književne baštine Bratislav Lučin:¹⁰ *Opis vanjštine i unutrašnjosti stolnice zasnovan je, dakako, na osobnom uvidu: pisac je prebrojio stupove periptera!* To je zaključak o Marku Maruliću, jer je on zajamčeno mogao gledati ono što opisuje u Splitu, ali i ono što je gledao u Rimu. Opravdano je njegovu oporuku, napisanu 25. rujna 1500., protumačiti skorašnjim hodočašćem na proslavu Svete godine.¹¹ Vjerojatno u vremenu između godina 1503. i 1510., Marulić je pisao raspravu o antičkim spomenicima: *M. Maruli ad Dominicum Papalem In epigrammata priscorum commentarius*. U njoj su o splitskim hramovima tri važna podatka.¹² Prvi je hram ovako opisan: *Stat adhuc templum Ioui quondam sacrum, nunc Domnio martyri dedicatum.* O drugom piše: *E regione templi sacellum est eodem tempore parique structure genere elaboratum.* U sljedećoj rečenici opisuje tri hrama: *Præter ista erant et alia tria templa, reliquo edificio (ut apparet) uetustiora atque ideo magis dirruta. In his tessellarum pictura, qua exornata fuerant, alicubi adhuc uisitur.* Sadašnji proučavatelj u nabrojenim opisima ovako prepoznaje stvarne građevine: prvi je opisani hram sadašnja prvostolna crkva, drugi je sadašnja krstionica prvostolne crkve, treći je hram sadašnji Vestibul, jer su u njemu donedavno bili na svodu vidljivi ostaci zidnoga mozaika, četvrti i peti hram su dijelovi temelja otkopani u sadašnjim palačama Lukari (na jugu) i Cipci (na sjeveru). Sadašnji je proučavatelj još dužan odgovoriti na pitanje kako je Marulić mogao vidjeti dva hrama u tadašnjim kućama na zapadnoj strani Peristila. To je bilo moguće samo ako kuće nisu postojale na mjestima hramova. Je

li to na koncu petnaestoga i početku šesnaestoga stoljeća bilo vjerojatno u prostoru koji je odavno bio nastanjen? Po mojem je zaključku to bilo moguće, jer je svaki bogati rod nastojao imati u svojoj palači otvoreno dvorište. Ako su Lukari gradili kuću u doba romanike, kada su u sačuvanim spisima najstariji tragovi njihova postojanja, tada je ta kuća mogla biti između zapadnih stupova Peristila, onako kako je i sada. U prostoru zapadno od tako sagrađene kuće mogli su biti sačuvani dijelovi hrama, čak i s nekim svojim stupovima. Kad je ta romanička kuća bila proširena na zapad, u rano gotičko doba, dok je ugled roda sve veći, to proširenje nije odmah moralo rušiti hram, jer je to proširenje moglo biti samo ulični zid s vratima na kojima je istaknut grb, a u dvorištu, koje tako biva odvojeno od ulice, mogao je još uvijek biti onaj od prije vidljivi dio hrama. Novo je proširenje nastalo u doba Lukarija koji je sebe ovjekovječio slovima P i S na štitu uz dvije volute jednostavnoga kapitela.¹³ Novi je dio bio građen sučelice uličnim vratima s grbom i tako je oblikovan nadstvođeni prostor otvoren na suženo dvorište. Od te su gradnje ostala, sve do drugih pregradnja, dva luka oslonjena (na istoku i zapadu) na zidove i na središnji stup s onim već spomenutim kapitelom. To je proširenje moglo biti građeno postupno u vremenu kad su antički hram zabilježili pisci, a zadnji je od njih pisao između 1557. i 1560. Dijelovi su hrama poslije te godine mogli biti nevidljivi. Primjer je ono što su vidjeli putopisci Jacob Spon (Lyon, 13. siječnja 1647. – Vevey, 25. prosinca 1685.) i George Wheler (Breda, 1650. – Durham, 15. siječnja 1723.).¹⁴

Poslije Marka Marulića, napisana su dva opisa Dioklecijanove palače, a pisci su bili u službi Mletačke Republike. Stariji opisuje svoje putovanje, a mlađi piše u slavu splitskoga gradskog upravitelja. Iako su sadržaji pisanja dio državnih poslova, pisci su ih proželi svojim znanjem o antičkoj prošlosti koja je tada ušla na široka vrata u humanističku europsku kulturu. Stariji pisac je sindik Zan Battista Giustinian, koji sastavlja svoje izvješće kao putopis: *Itinerario di Giovanni Battista Giustiniano*,¹⁵ a prati ga sudrug u službi Antonio Diedo. Giustinian je 8. svibnja 1553. pošao iz Mletaka sam, do 16. svibnja čekao je Dieda, a 19. svibnja su, potpuno opremljeni, zajedno napustili Caorle i pošli u Piran. U Splitu su bili od 1. do 10. srpnja. Za proučavanje antičkih građevina važan je ovaj podatak: *Il tempio, il quale ora è la chiesa catedrale (...) et si chiamava tempio di Giove, nel mezzo del quale era un idolo consegnato alla dea Cybele il quale oggidì è riposto fuori della chiesa*. Iako ne smješta kip

u posebni hram ovoga božanstva, ta je zapisana predaja o postojanju kipa ostala najstariji sačuvani spomen Kibebe u Dioklecijanovoj palači. Giustinian je ubrojio rod Lukari u splitsko plemstvo: *le vere famiglie sono: (...) Lucari (...)*. Mlađi od dvojice pisaca kancelar je splitske komune Antun Prokulijan. On upravitelju i Vijeću komune piše pohvalnicu. Upravitelj je Giovanni Battista Calbo, a upravlja od 4. srpnja 1557. do 18. ožujka 1560. U tom je vremenu nastao govor, a tiskao ga je godine 1567. mletački tiskar Domenico Farri:¹⁶ *Oratione al clarissimo m. Ciovan Battista Calbo degnissimo rettor, et alla magnifica commvnta di Spalato, detta da Antonio Proculiano Cancelliero di essa Comunità. Vn'altra oratione del medesimo detta nel consiglio di Spalato.* Prokulijan u opisu Palače ovako govori o jednom hramu:¹⁷ *Dentro esso palazzo erano quattro bellissimi tempj, l'uno della Dea Cibebe madre (...) dalla parte Meridionale (...) in figura spherica o circolare.* Njegov potpuni opis hramova svjedoči ono što je danas vidljivo i prepoznatljivo kao antički hram. Jupiterov je prvostolna crkva, a on je osmerokutan. Njemu je nasuprot Janov, to je krstionica prvostolne crkve, a on je četverokutan. Južno je od njih Kibelin, to su arheološki nađeni dijelovi u prizemlju palače Lukari, a hram je kružan. Sjeverno je od njih Venerin, to su arheološki nađeni dijelovi u prizemlju palače Cipci, a hram je šesterokutan.

Prateći slijed stilskih mijena u oblikovanju građevina i opreme u njima, valja iz razdoblja poslije Dioklecijanove palače spomenuti nalaz ulomka kamenoga zabata u kriпти Kibelina hrama.¹⁸ Dvije su mogućnosti izvornoga mjesta nađenoga ulomka: crkva u nekadašnjem hramu¹⁹ i odbačeni kamen iz neke druge crkve. Obje mogućnosti ostaju nagađanja s podjednakom mjerom vjerojatnosti. Prva je mogućnost veoma vjerojatna kada se protumači postupkom stvaranja crkve u svakom poganskom hramu ili u onoj antičkoj građevini koja je bila mjesto života i smrti kršćanskih mučenika. Kad bi ta mogućnost prevagnula u primjeru palače Lukarijevih, ostaje pitanje zašto je taj kameni ulomak jedini ostao u nasipu, zašto tu nema i drugih, pa i najmanjih komada te kamene opreme crkve? Druga je mogućnost također veoma vjerojatna kada se protumači postupkom ugrađivanja razbijenih kamenih ulomaka s nekih drugih mjesta, ali tada ostaje pitanje zašto bi vlasnik gradnje prenosio kamen na svoje gradilište kada ga je na samome gradilištu bilo dosta. Možda su odgovori na sva pitanja ostali još uvijek zatrpani u palači Lukari, na mjestima do kojih nije došao *sretni arheološki mašklin* ili je bio došao površno.

Kad bi slična promišljanja i zaključivanja bila usmjerena na Venerin hram, ispod palače Cipci, tada bi na sličan način bila protumačena slika većega ulomka kamenoga zabata ugrađenog iznad prozora prvoga kata na sjevernom dijelu istočnoga pročelja, koji je naslikan godine 1782., a tiskom poznat od godine 1802. Tako bi bilo moguće tvrditi kako je i Venerin hram pretvoren u crkvu od koje je ostao taj zabat.

Romaničko je graditeljstvo ostavilo traga i na promatranoj palači Lukarijevih, pa je možda moguće odrediti njihovo vlasništvo kuće upravo u to doba. Cvito Fisković, prvi sustavni proučavatelj splitskoga romaničkoga graditeljstva, piše o istočnom pročelju palače Lukari, ali bez naznake vlasnika:²⁰ *Pročelje je preinačeno već u doba renesanse, kad mu je nadodan balkon, a zatim su u 19. stoljeću izmijenjeni otvori. Ostao je tek vijenac prvog kata s reljefnim motivom izmjeničnih četvorina (échiquier).* Iako je već bio u svoja proučavanja uvrstio slike tiskane godine 1802., pa i sliku pročelja na zapadnoj strani Peristila, nije je primijenio na opisani istočni zid ove romaničke kuće.²¹ Slikar Louis François Cassas (Azay-le-Ferron, 3. lipnja 1756. [krštenje] – Versailles, 1. studenoga 1827.) započeo je svoje putovanje u Istru i Dalmaciju 10. svibnja 1782. u Rimu. Iz Mletaka se u Trst zaputio 27. svibnja, u Rovinju je bio 28. svibnja, iz Rijeke je pošao u Split 11. srpnja, a sutradan navečer bio je u Zadru. Nije ostalo zapisano kada je došao u Split, a iz Splita se počeo vraćati u Trst 24. srpnja. Dakle, poslije 11., a prije 24. srpnja nastale su njegove slike u Solinu i Splitu. Tada je izradio akvarele koji su sačuvani u Londonu.²² Joseph Lavallée (Dieppe, 23. kolovoza 1747. – London, 28. veljače 1816.) slike je s toga putovanja dao izraditi kao grafike i one su godine 1802. tiskane u Parizu, u njegovoj knjizi *Voyage pittoresque et historique de l'Istrie et de la Dalmatie.*²³ Godine 2007. tiskano je proučavanje palače Lukari u kojem je zapaženo kako je opisana slika potvrdila romaničke prozore zadnjega kata istočnoga pročelja kuće, sačuvane do vremena slikanja.²⁴ To je podatak koji je mogao biti u znanosti od godine 1952., a nije bio. U novim je proučavanjima zapažen, kao romanički, i otučeni stup dvodijelnoga prozora, ugrađen u prizemlje toga pročelja, između sjevernih vrata i središnjega prozora. Taj zid je obnovljen, pa je i stup sada vidljiviji.²⁵

Romaničko je stilsko razdoblje ostavilo traga i na kućama u Dubrovniku, pa tako i na palači Lukarevićeva roda u današnjoj Bandurevoj ulici broj 3. U temeljitoj raspravi o toj kući, s brojnim nacrtima (Ivan Tenšek) i fotografijama,

samo je jedan podatak o romaničkom ostatku.²⁶ Nova su proučavanja, također s brojnim nacrtima (Ivan Tenšek) i fotografijama (Paolo Mofardin i Katarina Horvat-Levaj), točno odredila vlasništvo palače u rodu Lukarevića, potvrđeno dvama grbovima na zapadnom pročelju.²⁷ Tim grbovima dvaju nadvratnika na zapadnom pročelju, valja dodati i grb natprozornika na istočnom pročelju, jer njega proučavatelji nisu ubrojili u svoj rad tiskan godine 2013.

LUKARI

Ovaj popis Lukara temeljim najprije na podacima dosadašnjega proučavanja. Mario-Nepo Kuzmanić prvi je i do sada jedini proučavatelj splitskih Lukara.²⁸ Provjerio sam sve Kuzmaničeve podatke u tiskanim izvorima, koje on pokazuje skraćeno, a odlučio sam u ovome svom popisu šire protumačiti samo one koji su tiskani u cjelini.²⁹ Navodim svoj izbor Kuzmaničevih zaključaka samo o Lukaru Andrijinu. *Rodonačelnik obitelji Lukar Andrijin vjerojatno je dobio ime po svojem mogućem stricu Lukaru Mihacijevu (...) Lukara Andrijina prvi put susrećemo kao egzaminatora 1271. (...) Visoka dob Lukara Andrijina, koji se posljednji put javlja 1328.* Po mojoj prosudbi, neosporno je postojanje Lukara Andrijinoga u promatranom razdoblju, a neosporno je i povjerenje koje mu daje crkvena i svjetovna vlast, jer on u svojoj odrasloj dobi, na temelju dogovora, uvodi crkvenoga vlasnika u njegovo imanje, a poslije 57 godina zastupa svoj Grad u sporu s moćnim susjedom o veoma prostranom imanju. Na pitanje: je li moguće Lukara Andrijinoga ubrojiti u rod Lukara, iako zapis njegova imena potvrđuje samo njegovo i očevo mu ime, valja odgovoriti: moguće je! Opravdanje je u podatku o postojanju Lukara, djeda Mire, kćeri Andrijine, a ona u svome mirazu, 15. prosinca 1343., prima od splitskoga nadbiskupa stotinu libara. Nema nikakve sumnje o nadbiskupu u rodu Lukara, a bilo bi neobično kada bi nadbiskup darivao miraz ženi koja mu nije u rodu, pa je moguće zaključiti kako su Lukar, nadbiskup, Andrija i Mira u rodu. Moje poimanje povijesnih podataka ne dopušta mi prihvaćanje Kuzmaničeva zaključka o Lukaru Andrijinu kao rodonačelniku obitelji Lucari, jer prije njega postoje Dujam i njegov sin Srića. Oni su zajamčeni dana 1. travnja 1260. u Zadru, kada Veliko vijeće daje Srići zadarsko građanstvo, a on je naznačen riječima: *ser Scerechia Duimi de Lucaris de Spaletto.*³⁰

Lukar Andrijin. Leon Kačić i splitski Kaptol dogovorili se o zemlji u Lovretu, Lukar je egzaminator; Split, 10. siječnja 1271.: *Lucarus Andree filius.*³¹

Jakov, sin Dobre, i splitski samostan svetoga Benedikta u sporu o zemljištu i sjeverozapadnoj kuli Dioklecijanove palače, Lukar je svjedok; Split, 12. kolovoza 1291.: *Lu* [oštećeno] *Andree*.³² Stana, kći Lukana, traži svoj dio oporuke brata Nikole, Lukar je sudac u vremenskoj odrednici; Split, 14. travnja 1301.: *Lucani Andree*.³³ Ivan Rombaldo prodaje imanje Milciju Budislavljevu, Lukar je svjedok; Split, 26. lipnja 1301.: *Lucaro Andree*.³⁴ Teodozije Albertov prodaje imanje Milciju Budislavljevu, Lukar je svjedok; Split, 8. veljače 1306.: *Lucaro Andree*.³⁵ Splitski statut, knjiga II., glava 31., iz godine 1312., propisuje tko se, od onih koji stanuju u gradskoj četvrti svetoga Dujma, mora suprotstaviti upravitelju Grada: *Lucharus Andree*.³⁶ Član gradskoga Vijeća i sudac koji izabire mletačkog upravitelja grada; Split, gradska palača, 3. listopada 1327.: *Lucarus Andree*.³⁷ Juraj Šubić i splitska Općina dogovorili granice, Lukar je jedan od četvorice predstavnika Općine kada izabiru dvojicu mirovnih sudaca; Trogir, 21. lipnja 1328.: *nobiles viros Lucharum Andree*.³⁸ → sinovi: Dominik, Ivan, Srića, Toma, Nikola, Andrija, Teodozije.

Dominik Lukarov. Splitski nadbiskup Petar otvara samostan klarisa, nazočan đakon Dominik; Split, 25. veljače 1311.: *Dominicus Lucari*.³⁹ Splitski Kaptol zamjenjuje svoju zemlju za kuću Dujma Deše Avancéva, splitska Crkva nema nadbiskupa, poslove ugovora vodi arhiđakon Dominik (nije svećenik); Split, u blizini arhiđakonovoga doma (predio Zdorij, *ad fenestras Isdorij*), 30. listopada 1324.: *Dominus Dominicus archidiaconus Spalatensis*.⁴⁰ Arhiđakon Dominik, u splitskom poslanstvu, priznaje mletačku vlast; Venezia, u duždevoj palači, 18. rujna 1327.: *per nobiles et discretos viros dominos Dominicum Lucari archidiaconum Spalatensem*.⁴¹ Arhiđakon Dominik, poslije smrti splitskoga nadbiskupa Balijana (28. siječnja 1328.),⁴² jedan je od dva natjecatelja u postupku imenovanja novoga nadbiskupa (drugi je Bosolo da Parma, kanonik u Tournayu i kapelan Papinskoga dvora); Dominik tada nije uspio, pa odlazi papi Ivanu Dvadeset drugom u Avignon, tamo se oba natjecatelja odriču i Papa izabire Dominika (tada prima svećenički red); Avignon, 17. listopada 1328.: *Venerabili fratri Dominico archiepiscopo Spalatensi salutem et apostolicam benedictionem*.⁴³ Nadbiskup Dominik Omišanima određuje desetinu; Split, u nadbiskupskoj palači, 25. svibnja 1329.: *Accedentes ad praesentiam reverendi in Christo patris et domini Dominici dei et apostolica gratia dignissimi archiepiscopi Spalatensis*.⁴⁴ Nekoliko je nadbiskupskih kmetova obećalo doživotnu podložnost; Split, u nadbiskupskoj palači, 25. veljače 1332.: *Temporibus*

*venerabilis patris domini Dominici archiepiscopi Spaleti.*⁴⁵ Nadbiskup sudjeluje u izradi prijepisa bule pape Honorija Trećeg od 28. srpnja 1220. za Solin; Split, u nadbiskupskoj palači, 26. lipnja 1333.: *reuerendissimo in Christo patri et domino domino Dominico dei et apostolice sedis gratia insinuatum fuit et in eius presentia.*⁴⁶ Karlo, kralj ugarski i hrvatski, zahvaljuje splitskom upravitelju Gradoniku, sucima i Vijeću za darove koje mu je donio nadbiskup Dominik; Modruš, 16. srpnja 1333.: *Venerabilis in Christo pater dominus Dominicus Pereander*⁴⁷ *per eumdem archiepiscopus Spalatensis.*⁴⁸ Nadbiskup je u svojoj palači nazočan prosvjedu Janina iz Piacenze, zastupnika skradinskog biskupa Andrije; Split, 5. prosinca 1341.: *in presentia reuerendi in Christo patris domini Dominici, archiepiscopi supradicti.*⁴⁹ U nadbiskupovoj nazočnosti popisana je Prvostolna riznica; Split, 31. kolovoza 1342.: *praesentibus reverendo viro domino Dominico dei gratia archiepiscopo Spaletensi.*⁵⁰ Nadbiskup je podijelio red prve tonzure Nikoli, sinu splitskoga liječnika Jakova iz Padove; Split, crkva svete Marije (*in ecclesia sancte Marie capella ipsius sepedicti domini archiepiscopi iuxta Sdorium*), 24. prosinca 1343.: *reuerendus in Christo pater et dominus dominus Dominicus, Dei gratia archiepiscopus supradictus.*⁵¹ Nadbiskup je u svojoj palači sazvao provincijalni sinod koji je 10. svibnja 1344. donio odluke: *congregata provinciali synodo metropolitanae ecclesiae Spalatensis auctoritate reuerendisimi in Christo patris et domini domini Dominici dei et apostolica gratia archiepiscopi Spalatensis metropolitanani nostri.*⁵² Nadbiskup, po splitskom kanoniku Jurju, moli od gradske uprave potporu u izboru svoga prasinovca Dominika⁵³ za kninskoga biskupa; Split, gradska palača, 7. veljače 1348.: *ut eis placeret impendere auxilium, vim et favorem domino Dominico archidiacono Spalatensi nato ser Nicole de Luccari ut postulatio de ipso facta ad dignitatem episcopatus Tyniensis debitum sortiatur effectum.*⁵⁴ Sačuvani izvori opisuju poslove koje su po nadbiskupovoj odredbi vodili njegovi suradnici.⁵⁵ Nadbiskup je umro u Splitu 22. ožujka 1348.: *Dominicus civ. Spalat. obiit sub A. D. MCCCXLIIIX. die XXII. mens. Martii, sedit annis XIX. hic aptavit Archiepiscopium, vixit pompaticè magnam tenendo familiam, sed devotus erat suam Ecclesiam.*⁵⁶

Ivan Lukarov i njegova kći Anglesa. Ivanovo je ime, u talijanskom prijevodu, ubrojeno u popis općinskih sudaca; Split, 16. veljače 1321.: *Giovanni di Lucaro.*⁵⁷ Anglesa⁵⁸ je potvrđena u vrijeme kada je Ivan već mrtav (prvo navođenje), a ona je vlasnica zemlje u predjelu Visokoj: (28. prosinca 1343.) *item in terra posita sub Visocho prope terram Anglese, filie condam Iohannis*

Lucari; (2. siječnja 1344.) *vites suas (...) positas sub Visocho in terra Anglese, filie Iohannis Luchari*.⁵⁹ sinovi: Petar, Dujam.

Petar Ivanov. Nigoslav daje Sladinu Kropšiću obradu loza u Gladniku, Petar je svjedok; Split, 3. veljače 1342.: *Petro Çuue Lucari*.⁶⁰

Dujam Ivanov. Kotinja, udovica Franje Mihanova (*Cotigna, relictia Francissci Michani*), daruje svoja dobra nećaku (*suo nepoti*) Dujmu; Split, u Dujmovoju kući, 22. svibnja 1342.: *Duymo condam Iohannis Lucari*.⁶¹ Istoga dana i na istome mjestu Dujam se obvezuje dati Kotinji, za njezina života i na plodouživanje, sva dobra koja mu je darovala (a poslije njezine smrti to ostaje njegovo vlasništvo) i svake godine modij žita i sedam galeta vina: *Duymus condam Çuue Luchari*.⁶² Franjo pokojnoga Peruše Zakinja daje Nikoli pokojnoga Ivana prava na kuću u ulici krznara, Dujam je svjedok; Split, 22. veljače 1344.: *Duymo Iohannis Lucari*.⁶³ Sudska odluka najamniku općinskih mlinova Prvoslavu, Dujam je sudac u vremenskoj odrednici; Split, 20. veljače 1355.: *temporibus Doymi Joannis Lucari iudicum ciuitatis*.⁶⁴ sin: Nikola.

Nikola Dujma Ivanova. Izbor Lovre Ivanova za primicerija, Nikola je svjedok; Split, 1. veljače 1366.: *praesentibus nobilis viro Nicolao Doimi Lucarij de Spaletto (...) et alii testibus ad premissa habitis et rogatis*.⁶⁵

Srića Lukarov. Član gradskoga Vijeća koji izabire mletačkog upravitelja grada; Split, gradska palača, 3. listopada 1327.: *nobiles et discreti viri infrascripti videlicet (...) Serecchia Lucari*.⁶⁶ Vremenska odrednica prijepisa bule pape Honorija Trećeg od 28. srpnja 1220. za Solin; Split, u nadbiskupskoj palači, 26. lipnja 1333.: *ac nobilium virorum dominorum (...) et Sirechie Lucari*.⁶⁷ U zapisima splitskoga bilježnika Ivana pokojnoga Çove iz Ancone potvrđeno je ovo Srićino vlasništvo:⁶⁸ loze u Dilatu (20. listopada 1341.),⁶⁹ zemlja u Solinama (22. listopada 1341.),⁷⁰ pravo rušenja zida Bogdana Petrova u vrijeme Srićine gradnje i uređenja svoga doma (30. studenoga 1341.),⁷¹ zemlja u Kacunaru (*ad Cačanarum*; 30. studenoga 1343.).⁷² Opunomoćenik gradskoga liječnika (*medicus physicus*) Jakova iz Padove u njegovoj parnici protiv Balda i Alberta, sinova Franciskinovih, iz Piacenze; Split, 15. veljače 1344.: *ser Serechiam condam ser Lucari de Spaletto*.⁷³ Član gradskoga poslanstva kralju Ljudevitu; Split, gradska palača, 14. ožujka 1356.: *ser Serechiam Lucary*.⁷⁴ Član gradskoga poslanstva kralju Ljudevitu; Split, gradska palača, 26. ožujka 1356.: *ser Serechia Lucary*.⁷⁵ Član gradskoga Vijeća; Split, 8. srpnja 1357.: *ser Sirrichia Lucari*.⁷⁶ Član gradskoga poslanstva kralju Ljudevitu; Split, gradska palača,

1. kolovoza 1358.: *nobilis viris (...) ser Srechia Lucary (...) dilectis ciuibus et ambaxiatoribus nostris*.⁷⁷ Zastupa Općinu u davanju carine u zakup; Split, 25. studenoga 1358.: *Srichia Lucari (...) dilectis ciuibus et ambaxiatoribus nostris*.⁷⁸ Posrednik u sporu između Splita i Dubrovnika; Ston, 17. listopada 1359.: *Srichia Luccari Spaleti*.⁷⁹ Svjedoči o primitku plaće gradskoga podupravitelja Ladislava; Split, 27. veljače 1363.: *ser Sricha Luchari*.⁸⁰ Srićino je ime, u talijanskom prijevodu (1366.: *Srichia di Lucaro*, ostali: *Serichia di Luccaro*), ubrojeno u popis općinskih sudaca:⁸¹ 14. srpnja 1366., 17. veljače 1369., 19. veljače 1370., 13. svibnja 1371. i 15. prosinca 1373. → sin: Nikola.

Nikola Srićin i njegova supruga Marija.⁸² Nikolino je ime, u talijanskom prijevodu, ubrojeno u popis općinskih sudaca i upravitelja; Split, 31. ožujka 1383. (sudac): *Nicolò di Srechia*,⁸³ Split, 27. srpnja 1384. (sudac): *Nicola di Srichie*,⁸⁴ Split, 14. ožujka 1386. (sudac): *Nicola di Serechia*,⁸⁵ Split, 1. prosinca 1392. (upravitelj i sudac): *Nicola di Serichia*,⁸⁶ Split, 15. rujna 1394. (upravitelj i sudac): *Nicola di Srichia de Lucaris*.⁸⁷ → sin: Toma.

Toma Nikole Srićina i njegova supruga Margarita.⁸⁸ Najstariji je Tomin spomen, kao egzaminatora, kada hrvatski ban Karlo Kurjaković daje splitskom gradskom upravitelju Cvitku Tolihniću i splitskom plemiću Ivanu Ivanovu u zakup tridesetinu i porez na sol u Skradinu, Šibeniku i Trogiru; Klis, 2. lipnja 1409.: *ser Thoma N(icolai) Srichie de Spaletto examinatore*.⁸⁹ Tomino je ime, u talijanskom prijevodu, ubrojeno u popis općinskih sudaca; Split, 4. lipnja 1414.: *Tomaso di Nicola di Serichia*.⁹⁰ Split, 1. lipnja 1419.: *Tomaso di Srichia*.⁹¹ Split, 1. kolovoza 1419.: *Tomaso figlio di Nicola di Serichio*.⁹² U gradskom je Velikom vijeću jedini zabilježeni govor toga dana bio onaj u kojem je Toma predložio predaju grada i njegove vlasti u ruke uzvišenoga gospodina Petra Loredana, vrhovnoga zapovjednika mletačke vojske; Split, 20. lipnja 1420.: *Ser Thomas Nicolae Strichiae*⁹³ ili *Dominus Thomas Nicole de Lucaris*.⁹⁴ U gradskom Velikom vijeću Toma predlaže promjene nekih mletačkih povlastica; Split, 31. kolovoza 1420.: *per nobilem virum ser Thomam Nicolae Srichie*.⁹⁵ Tomino je ime upisano u knjigu dubrovačkih dužnika iz zajmovnih ugovora, dužan je 70 perpera; Dubrovnik, 25. siječnja 1421.: *Thomas Ni. de Luchari de Spaletto*.⁹⁶ → sinovi: 1. Petar, 2. Nikola (vidi u razdoblju poslije 28. lipnja 1420. brojeve 1. i 2.).

Toma Lukarov. Član gradskoga Vijeća koji izabire mletačkog upravitelja grada; Split, gradska palača, 3. listopada 1327.: *nobiles et discreti viri*

*infrascripti videlicet (...) Thomas Lucari.*⁹⁷ Dabral, sin Junijev, daje Stanku Hrvatinu obradu vinograda u Kili, Toma je sudac u vremenskoj odrednici; Split, 2. listopada 1338.: *Thomasii Lucari iudicum civitatis Spalati.*⁹⁸ Toma potvrđuje primitak 84,5 zlatnika od 90 zlatnika duga Borovine pokojnoga Desije; Split, 12. veljače 1342.: *Thomas Luchari.*⁹⁹ Toma je dao 45 libara miraza kćeri (kojoj namjerno nije zapisano ime), a to je potvrdio njezin suprug Nikolet, sin postolara Petrucija iz Fana; Split, 13. listopada 1342.: *a Thomasso Luchari.*¹⁰⁰ Splitski nadbiskup Dominik podijelio je red prve tonzure Nikoli, sinu splitskoga liječnika Jakova iz Padove, Toma je svjedok; Split, crkva svete Marije (*in ecclesia sancte Marie capella ipsius sepepredicti domini archiepiscopi iuxta Sdorium*), 24. prosinca 1343.: *ser Thomasso condam ser Luchari de Spaleto.*¹⁰¹ → sin: Nikola.

Nikola Tomin. Općina daje skrbnika malodobnom Jakovu, sinu pokojnih Radoslava i Danice, Nikola je sudac; Split, 12. svibnja 1387.: *nobilium virorum dominorum (...) Nicole Th[omasi de] Lucaris (...) iudicum civitatis Spaleti.*¹⁰² → sinovi: Toma, Dominik.

Toma Nikole Tomina. Daniele Farlati ovo zna o nadbiskupovom rodu: ima braću Andriju i Tomu, Toma ima sina Nikolu, a Nikola ima sinove Tomu i Dominika: *Dominico Archiepiscopo fratres erant duo, Andreas et Thomas. Ex Thoma natus est Nicolaus, qui duos filios habuit, Thomam, et Dominicum Archidiaconum Ecclesiae Spalatensis.*¹⁰³

Dominik Nikole Tomina. Svjedok u priznanju o primanju novca; Split, u kući Šibenčanina Dragote Stričića, 28. prosinca 1343.: *presentibus Domenico, filio Nicole Lucari de Spaleto.*¹⁰⁴ Nadbiskup Dominik, po splitskom kanoniku Jurju, moli od gradske uprave potporu u izboru svoga prasinovca Dominika za kninskoga biskupa; Split, gradska palača, 7. veljače 1348.: *ut eis placeret impendere auxilium, vim et favorem domino Dominico archidiacono Spalatensi nato ser Nicole de Luccari ut postulatio de ipso facta ad dignitatem episcopatus Tyniensis debitum sortiatur effectum.*¹⁰⁵ Pismo gradskoga upravitelja Gentila poslanicima Dominiku i Novaku pokojnoga Mateja, a njih šalje kralju Ljudevitu; Split, ožujak 1356.: *vobis domino Domenico archidiacono (...) civibus et ambaxiatoribus nostris.*¹⁰⁶ Pismo gradskoga upravitelja Gentila poslanicima Dominiku i Novaku pokojnoga Mateja, a njih šalje kralju Ljudevitu; Split, prije 23. srpnja 1358.: *vobis domino Dominico archidiacono (...) ciuibus et ambaxiatoribus nostris Spalatensis.*¹⁰⁷

Nikola Lukarov. Član gradskoga Vijeća koji izabire mletačkog upravitelja grada; Split, gradska palača, 3. listopada 1327.: *nobiles et discreti viri infrascripti videlicet (...) Nicola Lucari.*¹⁰⁸ Mihael, sin Petra de Roxa, iz Zadra, opunomoćuje Franju Damjanova, Nikola je sudac u vremenskoj odrednici; Split, 26. listopada 1351.: *temporibus (...) ac nobilium virorum dominorum Nicole Lucari (...) iudicum ciuitatis Spaleti.*¹⁰⁹ Ivan, opat Svetoga Nikole u Visu, prodaje treći dio lađe Stjepanu Pribanovom iz Hvara, Nikola je sudac u vremenskoj odrednici; Split, 5. ožujka 1355.: *temporibus (...) ac nobilium virorum dominorum (...) Nichole Lucari (...) iudicum ciuitatis Spalet.*¹¹⁰ U gradskom Vijeću izabran za održavanje reda u gradu; Split, 8. srpnja 1357.: *elegit in consules (...) ser Nicolaum Lucari.*¹¹¹

Andrija Lukarov i njegova obitelj: otac Lukar (tada pokojni), majka Anglesa, sestra Dobra, supruga Jakovica, sin Petar, kći Mira. Svi su nazočni ili spomenuti u ugovoru o mirazu kćeri; miraz sadrži i jednu kuću u predjelu *Macerie* i nadbiskupovo darovanje, a taj dar dokazuje povezanost o kojoj piše Farlati; Split, soba u nadbiskupskoj palači, 15. prosinca 1343.: *Andreas Lucari cum consensu et expressa voluntate Iacobine, sue vxoris, se obligans (...) et in vna domo posita ad Maceriem (...) Libras vero centum habere debeat ad voluntatem et beneplacitum domini archiepiscopi supradicti.*¹¹² → sin: Petar.

Petar Andrijin. Klerik Petar potvrđuje svoje dugovanje 14 zlatnika i prihvaća otplatu (6 za Božić, 8 za Svetoga Mihaela dogodine) za tkaninu koju mu je prodao Ivan Madij, sin Petra; Split, gradski trg, 20. listopada 1341.: *Petrus, filius Andree Luchari, clericus.*¹¹³

Teodozije Lukarov. Matej Bubanje daje Križanu Ivana Milkovića obradu loza u Dilatu, Teodozije je svjedok; Split, 8. travnja 1344.: *Theodosio Lucari.*¹¹⁴

S danom 6. svibnja 1420. završen je skraćeni popis dužnosnika splitske Općine,¹¹⁵ koji je u nedostatku izvora tiskanih u cjelini svjedočio o pojedinim Lukarima. U budućim vremenima malo je isprava tiskanih u cjelini, pa je sve usmjereno na proučavanje izvora u arhivima. Za Lukare je to ono što je tiskao Mario-Nepo Kuzmanić. Njegove podatke ne mogu sada provjeravati, pa ih uzimam doslovno, ali o njima raspravljam kada to prosudim uputnim.

1. Petar, sin Tome, sina Nikole Srićina. O Petru u godinama od 1444. do 1461. i 1477. nisam našao podatke koje mogu provjeriti u izvoru, pa prenosim što piše Kuzmanić: *Petra, koji 1444. obnaša dužnost egzaminatora, a 1455., 1458. 1461. i 1477. splitskoga suca, nalazimo zabilježena kao ser Petrus Srichia,*

*ser Petrus de Lucaris i ser Petrus de Srichia.*¹¹⁶ Provjerio sam podatke iz godine 1462. i od 1476. do 1480., pa ih nabrajam. Općina, iz Prvostolne riznice, 7. ožujka 1462., posuđuje nadbiskupu zlato i srebro, Petar je nazočan u sakristiji kao savjetnik i egzaminator: *ser Petro de Sacria, consiliario (et) examinatore.*¹¹⁷ Proučavanja Cvita Fiskovića pokazala su još nekoliko podataka o Petru, ali to nije onaj čijim je nastojanjem tiskano prvo izdanje „Judite“,¹¹⁸ jer Petar iz godine 1476., što ga je Fisković potvrdio, ne bi mogao biti djelatnik u godini 1521. Marko Marulić u srpnju 1476. *ovlastio je splitskog plemića Petra Sriću (...) da zastupa njega i braću u poslu između njih kao nasljednika svoga oca i nasljednika Spličanke Kate Dujma Kukuja.*¹¹⁹ (...) *Godine 1477. pjesnik je s braćom i rođakom Dujmom tužio Nikolu [Papalića](...) Nikola je izjavio da je (...) Nikola Pečenić [Markov otac] uzeo iz kancelarije oporuku [Jakice Papalić, supruga Petra Pečenića, Markova strica]. On se poslužio varkom, a pri tome mu je pomagao Petar Srića (...) Petar Srića izjavio je lukavo na sudu [1477.], da je doista vidio tu oporuku u rukama pjesnikova oca, ali je zatajio način, kako ju je on pribavio.*¹²⁰ Petar sudjeluje, 6. veljače 1478. u službi operarija, u ugovaranju poslova popravka zvonika Prvostolne crkve s kiparom Andrijom Alešijem: *et cum voluntate ser Petri Srichia operarii Campanilis et Ecclesie sancti Doimi.*¹²¹ *Potkraj godine 1478. pri diobi između Marka i braće s rođakom im Dujmom (...) izabrali su (...) za svoje suce prijatelje (...) i spomenutog Sriću*¹²² (...) *U ožujku, listopadu i prosincu [1479., Marko Marulić] prisutan je ponovo, kao svjedok, dva puta uz (...) Petra Sriću pri nekoj nagodbi i kupoprodaji.*¹²³ Petar sudjeluje 12. siječnja 1480. u službi operarija, u ugovaranju poslova popravka zvonika Prvostolne crkve s kiparom Andrijom Alešijem: *Vir nobilis Spalatensis ser Petrus Srichia tanquam operarius ecclesiae sancti Doimj.*¹²⁴ → sin: Franjo.

1.2. Franjo Petra Tomina. O Franji nisam našao podatke koje mogu provjeriti u izvoru, pa prenosim što piše Kuzmanić: *Frane, koji je sudac 1499., susreće se kao ser Franciscus de Lucaris i ser Franciscus Srichia.* Marko Marulić je Franji spjevao pohvalni epigram (*Ad Franciscum Sricham saltatriculum*).¹²⁵ → sinovi: Petar, Jeronim, Ljudevit.¹²⁶

1.2.1. Petar. Najvjerojatnije je točan Kuzmanićev podatak o Franji Petra Tomina koji ima sina Petra. Na završetku Judite, tiskanoga djela Marka Marulića, naznačen je Petar Sričić: *Pomgnom i nastoianiem Petreta Srichichia Splichianina.* Svoje djelo Marulić je završio godine 1501. i to je potvrdio dva puta.¹²⁷ Judita je tiskana tri puta za Markova života (umro je 5. siječnja

1524.): 13. kolovoza 1521., 30. ožujka 1522. i 29. siječnja 1523., a poslije njegove smrti tiskana je godine 1586. i 1627., uvijek u mletačkim tiskarama i uvijek s istim podatkom o Petru Sričiću. Odluka gradskoga kneza o postupku blagajnika ručnih zaloga, Petar je nazočan; Split, 28. studenoga 1524.: *domino Petro de Lucaris*.¹²⁸ Oko godine 1524., poslije 5. siječnja napisao je Franjo Božićević latinsko djelo *Vita Marci Maruli Spalatensis* u kojem je uvodno pismo upućeno Petru: *Franciscus Natalis Petro Lucharo suo salutem dicit plurimam. Cogitanti mihi, praestantissime Petre Luchare (...) Faeliciter ualeas, mi Luchare, M. Maruli nostri etiam defuncti obseruator unice*.¹²⁹ O Petru u godini 1528. nisam našao podatak koji mogu provjeriti u izvoru, pa prenosim što piše Kuzmanić: *U popisu vezanome za plaćanje poreza nalazimo gospođu Margaritu de Lucaris i gospodina Petra de Lucarisa godine 1528.(...) uz napomenu da je njihovo imovno stanje vrlo skromno*.¹³⁰

1.2.2. Jeronim. Najvjerojatnije je točan Kuzmanićev podatak o Franji Petra Tomina koji ima sina Jeronima. Marko Marulić je Jeronimu spjevao nadgrobni natpis (*Epitaphium Hieronymi de Lucaris*).¹³¹ Drugi je nadgrobni natpis spjevao Franjo Božićević (*Epitaphium Hieronymi Srichiae*).¹³²

2. Nikola, sin Tome, sina Nikole Sričina. Nikolino je ime upisano u knjigu dubrovačkih dužnika iz zajmovnih ugovora, dužan je 20 dukata; Dubrovnik, 23. srpnja 1453.: *Nicolao Thome de Lucari de S*.¹³³

Nabrajam potomke roda kojima nije moguće pronaći pretke, jer izvori koje sam do sada mogao proučiti ne potvrđuju njihove očeve, a samo dvojicu povezujem kao najvjerojatnijega oca i sina: Jurja i Mihaela, po rođenju u godini 1599. i vjenčanju u godini 1619.

Jeronim. Proučavanja Ivana Ostojića, uz izvore koje nisam sada provjerio, potvrđuju Jeronima u službi kanonika, barem od 1541., godine 1566. kao javnoga bilježnika (*Lucareus*), godine 1568. kao svjedoka u nekoliko ugovora, a od godine 1571. primicerija (*Hieronymum Lucarich*). Potvrdio sam Ostojićev podatak o godini 1572. Dana 24. siječnja 1572. gradski knez izabire povjerenstvo za dodjelu stanova vojnicima, Jeronim je jedan od dvojice članova iz reda svećenika (*reverendo messer ser Gieronimo de Lucaris*).¹³⁴ U tom sam izvoru našao podatak o Jeronimu i dana 13. ožujka 1575. kada gradski knez presuđuje o troškovima popravka trgovine, Jeronim je nazočan (*domino Hieronimo de Lucaris*).¹³⁵ Po Ostojićevim proučavanjima, Jeronim je godine 1584. umro.¹³⁶

Ljudevit. Proučavanja Josipa Predragovića potvrđuju: *Ljudevit Lukarić (Lucari, Lukari) rodio se g. 1561. (...) U Zagrebu je Lukarić vršio dušobrižničku službu od g. 1608. do 1621., koje je i umro.*¹³⁷

Jakov. Proučavanja Radoslava Tomića potvrđuju Jakova kao egzaminatora (*Giacomo Lucari Esaminador*) oporuke koju je 28. veljače 1622. sastavio Jakov Cerineo.¹³⁸

Ovaj zadnji niz podataka o Lukarima ima izvor u splitskim matičnim knjigama krštenih, vjenčanih i umrlih.¹³⁹

Bez imena (rođena oko 1559.), trećoredica,¹⁴⁰ umrla 14. kolovoza 1619. u dobi od oko 60 godina, ukop: Sveti Franjo Asiški.

Juraj¹⁴¹ (rođen oko 1565.), umro 25. travnja 1641. u dobi od oko 76 godina, ukop: Sveti Duh.

Helena¹⁴² (rođena oko 1581.), vjerojatno druga Jurjeva supruga, umrla 18. lipnja 1648. u dobi od oko 67 godina, ukop: Sveti Dominik.

Mihael (20. lipnja 1599.),¹⁴³ vjenčanje Mihaela¹⁴⁴ i Helene Mihanović iz Poljica:¹⁴⁵ 19. kolovoza 1619. Djeca: Katarina Ana (1. ožujka 1622.), Antun Vid (15. lipnja 1623.), Ivanica Anica (18. studenoga 1632.), Ivan (16. studenoga 1637.).

Djeca **Jeronima**¹⁴⁶ i **Jakovice**:¹⁴⁷ Ivan (24. travnja 1612.),¹⁴⁸ Franjo Antun Martin (21. studenoga 1616.),¹⁴⁹ Petar Antun (8. studenoga 1621.), Franjo Vinko Luka (23. listopada 1625.).¹⁵⁰

Djeca **Pavla**¹⁵¹ i **Barbare**: Ivan Šimun (3. studenoga 1629.), Magdalena (29. rujna 1633.); dijete Pavla i Margarete: Nikola (16. srpnja 1645.).

Dijete **Martina**¹⁵² i **Katarine**:¹⁵³ Franjo Josip (24. ožujka 1635.).

Dijete **Stjepana**¹⁵⁴ i **Barbare**: Ivana (30. ožujka 1636.).

Bože,¹⁵⁵ umro 5. srpnja 1648., nema naznake životne dobi, ukop: Sveti Dominik.

Dijete **Antuna**¹⁵⁶ i **Lucije**: Katarina (24. ožujka 1686.).

Konačno, ovo je moj zaključak o Kuzmanićevom proučavanju. Nije opravdano u rodu Lukara stvarati novi rod Srića, niti stare Lukare u novom dobu pretvarati u Sriće. Razlog je toga moga zaključka jednostavan: istodobno ili u međusobno bliskom vremenu ista je osoba zapisana Lukari i Srića. Promatrano u vremenu, to je upravo život na pragu onoga doba kad su učeni ljudi počeli svoja hrvatska rodovska imena prevoditi na latinski. Lukari su oduvijek imali latinski oblik rodovskoga imena, pa bi bilo nerazumno učiniti

suprotno: stvoriti hrvatski. Podatak o nekom Lukaru, koji je u proučenim izvorima više puta zapisan po imenu Srića nego neki drugi Lukar, ne daje proučavateljima pravo stvoriti novi rod Srića, jer su razlike u brojevima zapisa samo posljedica nepotpune proučenosti izvora.

SKOČIBUČIĆ (SKOČIBUŠIĆ)

Ovaj kratki odmak od Lukara naslovio sam dvama imenima istoga roda, jer je u znanosti najprije bilo istaknuto: Skočibučić, a dvadesetak godina poslije: Skočibušić. Ono prvo isticanje je djelo Cvita Fiskovića. On je godine 1950. tiskao ovaj podatak: *Ostadoše još sa dvorišnim trijemom ulomci (...) Vladislava Skočibučića u jugozapadnom uglu Peristila [bilješka 13: Na glavici stupa, koji nosi trijem, je grb sa gotičkim inicijalima V S. Stil se slaže s XV. stoljećem, kad se u pisanim dokumentima spominje Vladislav Skočibučić, pa je možda to njegova palača.]*¹⁵⁷ U ovom je primjeru postupio drukčije od velikoga broja svojih navođenja podataka: nije naznačio izvor. Ne tvrdim kako sam pregledao sve, jer je to nemoguće u ovom času, ali velik dio njegovih navoda mi je poznat i nisam našao ponovljeno spominjanje Vladislava Skočibučića, njegova grba i palače. Fisković u godini 1950. nije mogao znati gdje se u onoj istoj građevini krije grb Lukara, ali je mogao biti oprezniji s isticanjem inicijala kao grba. Nisam našao u njegovim brojnim opisima grbova podatak o grbu Lukara, pronađenom iza zida koji ga je skrivao do godine 1957. Proučavajući splitske arhivske spise u zadarskom Arhivu, one iste koje je dugo proučavao i Fisković, Danica Božić-Bužančić godine je 1973. tiskala *Descriptio civium et populorum civitatis Spalati*. Taj je popis sastavio 1. lipnja 1507. Giacomo Lombardo, kancelar gradskoga upravitelja Pietra Maripiera. U starom dijelu grada upisani su: Jeronim, Petar i Nikola Skočibušić, ribar: *In civitate veteri: Hieronymo Scocibusich, Piero Scocibusich, Nicolo Scocibusich pescador.*¹⁵⁸ Mario-Nepo Kuzmanić u svom proučavanju roda Natali ima i ovaj podatak: *Godine 1449. nalazimo oporuku gospođe Klare, kćeri Vladislava Skočibušića i supruge ser Petra Antuna Natalisa.*¹⁵⁹ Kuzmanić godine 2014. tiska još stariji podatak, a u istom nizu i druge, sve do godine 1566. Dakle, najstariji je iz godine 1448. o kleriku Ivanu, sinu Vladislava. U spomenutoj oporuci iz godine 1449. spomenut je i Nikola, Klarin brat. Njega potvrđuje još i u godinama 1454., 1462., 1466., a 1478. potvrđena je njegova udovica Bartolomeja. Jeronima i Petra iz 1507. potvrđuje još i 1490. i 1501., a ribara Nikolu potvrđuje godine

1481. te njegovu oporuku u godini 1510., koja spominje njegova sina Luku i kćer Dragoslavu. Nije jasno, vjerojatno zbog pogreške u tisku ili u pisanju, je li godine 1528. živ Petar ili samo njegovi sinovi Nikola i Ivan ili možda svi. Godine 1540. pronalazi Zenobija, Nikolu te Ivana pokojnog Luke. Nikolu potvrđuje i u godinama 1542., 1544. i 1566., a tvrdi: *nakon čega nema traga ovoj obitelji u dokumentima.*¹⁶⁰

Sada bi u ovim mojim proučavanjima moglo biti prikladno mjesto za tumačenje čitanja slova reljefno istaknutih na reljefu štita uz dvije volute jednostavnoga kapitela koji podupire dva luka na južnoj strani dvorišta u palači Lukari. Različito od dosadašnjih proučavatelja, slova čitam: P (lijevo kako vidi onaj koji je licem okrenut na jug) i S (desno), a štit ne tumačim kao grbovni štit. Najvjerojatniji graditelj toga dvorišta i nositelj tih slova u svom imenu i rodu jest Petar, sin Tome, sina Nikole Srićina. On je zapisan u godinama od 1444. do 12. siječnja 1480. Uz zapis: *Petrus de Lucaris*, posvjedočen u dosadašnjim prikupljanjima podataka samo jedan put, najčešće je zapisan: *Petrus de Srichia*. On je sudjelovao u narudžbama kiparskih radova Andrije Alešija 6. veljače 1478. i 12. siječnja 1480., pa je mogao naručiti i radove u svojoj obližnjoj palači. Po mojoj prosudbi, ničim nije opravdano unositi u vlasničku prošlost cjelovite građevine roda Lukara novi rod Skočibušića. Taj novi rod nije zajamčen u rodbinskim vezama Lukara, njegova je imovina mala u odnosu na Lukare, iako ni oni nisu odveć bogati. Utjecaj Skočibušića u gradskom životu nije usporediv s Lukarima. Pogrešno čitanje ukrasnih slova na jednom kapitelu ne smije lažno svjedočiti o vlasništvu koje ničim drugim nije zajamčeno.

LUKAREVIĆ

Podatke sam o Lukarevićima našao znanstveno u potpunosti proučene, pa ih nisam morao provjeravati i dopunjavati. Odlučio sam čitav dubrovački rod pokazati u ovim promišljanjima samo u onom najstarijem dijelu i u dijelu koji potvrđuje nestanak roda. *Potomci Slaba Lukarevog (*oko 1145) privremeno nose prezime Slaba (Slabba, slavenski Slabić). Fusko de Slabba (*oko 1190) spominje se 1252. kao svjedok. Fosko Slabić nalazi se 1253. godine u popisu članova Malog vijeća prilikom potpisivanja saveza između Dubrovnika i bugarskog cara Mihajla Asena. (...) Foskov sin Lukar (*oko 1225), po kojem je oblikovano prezime Luccari, spominje se od 1266. godine kao sudac.*¹⁶¹ *Marko Luccari sin*

je Lukara (*oko 1225), po kojem je oblikovano prezime. Imao je petero braće: Fuska (*oko 1256), Petra (*oko 1264), Kalendu (*oko 1268), Klementa (*oko 1272) i poklisara Junija (*oko 1276). (...) Nepoznato je ime njegove žene. Imao je tri sina: poklisara Nikolu (oko 1290 – 1352), poklisara Lukara (*oko 1291) i Điva (*oko 1296), i dvije kćeri: Rusu (oko 1292 – oko 1348), ženu Nikole Matijaševog Menče (oko 1280 – oko 1328), i Radu (oko 1305 – 1363), ženu poklisara Nikole Andrijinog Sorgo (oko 1305 – 1363). Marko je predak svih kasnijih Lukarevića. Njegova casata pripadala je Bobaljevićevu klanu, a izumrla je početkom 18. stoljeća.¹⁶²

Sažeo sam podatke o zadnjoj grani, po kojoj izumire rod.¹⁶³ Potječe od Frane Lukina (oko 1506. – 1572.). Njegovi su sinovi: Luka (oko 1539. – 1600.), Frano (oko 1541. – 1598.), Petar (oko 1543. – 1594.), Jakov (oko 1548. – 1596.) i Ivan (oko 1557. – oko 1595.). Petrov sin je Frano (rođen oko 1591.), a Franini sinovi su: Petar (Dubrovnik, oko 1620. – Ston, 23. studenoga 1679.), Frano (oko 1621. – 1666.), Ivan (Dubrovnik, 19. rujna 1622. – Rim, 2. ožujka 1709.) i kći Ora (rođena oko 1625.), supruga Šimuna Matovog Ghetaldisa (oko 1608. – 1667.). Frano (oko 1621. – 1666.) je svojim nećacima Mateju i Franji, sinovima Šimuna Ghetaldisa, ostavio veliku kuću smještenu u ulici Mandaljenić u Pustijerni, koju je on dobio u diobi sa svojim bratom. Matej i Franjo Ghetaldis kuću su 17. studenoga 1670. dali svome stricu Ivanu Matejevu, uz ugovorene uvjete.¹⁶⁴

GRB LUKARA

U splitskoj palači dugo nije bio vidljiv grb, jer je sve do radova uređenja čitavoga prostora, započetih u godini 1957., bio zazidan. Od godine 1965. poznat je u znanstvenoj javnosti.¹⁶⁵ Poslije je dva puta tiskana fotografija,¹⁶⁶ ali grb nije nikada heraldički proučen i opisan. U pravokutnom okviru visi reljefni štit okačen kratkom vrpcom o okruglu kuku ispod sredine gornje stranice okvira. Čitav je štit ispunjen samo heraldičkim sadržajem, bez geometrijske podjele. Središnji je sadržaj Znak evanđelista Luke. Uspravni gornji dio krilatoga bika sa svetokrugom pokazan je okrenut na (heraldičku) desnu stranu. Pokazana je lijeva strana tijela, ali taj pokret tijela nije ostavio skrivenim i dijelove desne strane: donji dio noge i vrh krila, pa je tako vidljivo kako je bik obje prednje noge naslonio na otvorenu knjigu. Ovaj gornji dio tijela izlazi iz ukošenoga predmeta koji izlazi iz lijevoga donjeg kuta štita. Pokazan je veći dio lijeve strane

predmeta okrenute na (heraldičku) desnu stranu. Taj je predmet najvjerojatnije plitki vrč s podnožjem oblikovanim od tri prstena, složena odozdo do gore, od širega do užega. Pokazan je dio vrča s izljevom, ali ne i ručka. Takav je vrč dio bogoslužne opreme oltara za pranje ruku.

Grbovi rodova u Splitu i Dubrovniku bili su poznati onom koji je prikupljao podatke za djelo *Illyricum Sacrum*, pa Daniele Farlati može tiskati ovaj podatak: *nam suo stemmati Spalatenses quidem Luccari leonem impressum gerebant, Ragusini vero triplex lilium insculptum ostentant.*¹⁶⁷ Moguće je opravdati onoga koji je promatrao grb, jer je bilo veoma lako umjesto bika vidjeti svenazočnoga mletačkog lava. Neobičnost Znaka evanđelista Luke u heraldici ostala je neobična do ovoga proučavanja. Znak nisam našao u opširnom pregledu, tiskanom godine 1890., kad je proučavanje heraldike bilo na visokoj razini.¹⁶⁸ Krilatoga bika, ali ne u sadržaju Znaka, imaju dva grba u njemačkom rodu Lucas. Najstariji proučeni ima na (heraldički) desnoj strani polovicu raskriljenog orla na desno (bije je boje) i na (heraldički) lijevoj strani prednji dio krilatog bika u propnju na lijevo (nema svetokrug, nogama ne drži knjigu, bijele je boje na crvenom polju).¹⁶⁹ Heraldičar Otto Titan von Hefner tiska godine 1857. podatak i crtež grba što ga je Heinrich Lucas u Wittenbergu, kao uživatelj sveučilišne stipendije, imao godine 1576.: krilati bik leži na zemlji na desno (nema svetokrug, nogama ne drži knjigu).¹⁷⁰ Gustav Lucas, proučavatelj grbova svoga roda, našao je samo dva prije opisana grba s krilatim bikom; treći grb nije krilati bik, nego bik u propnju na desno, a taj odmak od prijašnjega običaja nastao je godine 1671. carskom potvrdom, koju je sastavio herald Wieland, a dobio ju je kirurg Johannes Theodorus Lucas.¹⁷¹

Promišljajući o vremenu nastanka grba i onom koji ga je imao, bilo da ga je dobio ili ga je sam sastavio, zaključio sam kako je najvjerojatnije to bio nadbiskup Dominik. On je na Papinom dvoru u Avignonu mogao vidjeti grbove, ako o njima prije toga nije imao saznanja. Imao je bogoslovno znanje, pa je mogao odabrati sadržaj grba. Bio je okružen svojim rodom i pomagao ga je novcem, vjerojatno i više nego je ostalo zapisano, pa je mogao i graditi, a za njega je ljetopisac napisao: *vixit pompaticè.*

GRB LUKAREVIĆA

Na zapadnom pročelju dubrovačke palače proučavatelji dugo nisu prepoznali grb Lukarevića, a uspjeli su ga prepoznati, tek godine 2013., Katarina Horvat-

Levaj i Relja Seferović.¹⁷² Na istočnom je pročelju to uspjelo, godine 2012., Nadi Grujić, ali to nije dokazala fotografijom ili crtežom.¹⁷³ Heraldničar Carl Georg Friedrich Heyer von Rosenfeld tiska godine 1873. dva podatka i dva crteža. Prvi je podatak i crtež o grbu splitskoga roda Luccari. Podatak o rodu je onaj iz popisa u godini 1553. Nacrtnan je grb dvostruko koso razdijeljen, u zlatnom modra kosa greda od gore desno do dolje lijevo, koso u gredi, u jednakim razmacima, tri zlatna stilizirana ljiljana.¹⁷⁴ Drugi je podatak i crtež o grbu dubrovačkoga roda Luccari. O rodu ima podatak samo o Jakovu Petrovu (po Heyeru: rođen 1551., umro 22. svibnja 1615.). Nacrtnan je grb dvostruko koso razdijeljen, u zlatnom polju modra kosa greda od gore desno do dolje lijevo, koso u gredi, u jednakim razmacima, tri srebrna stilizirana ljiljana.¹⁷⁵

Promišljajući o vremenu nastanka grba i onom koji ga je imao, bilo da ga je dobio ili ga je sam sastavio, zaključio sam kako je najvjerojatnije to bio Marko Lukarev. Na to me upućuje ovaj podatak: *Prema odluci iz 1306. godine, uveden je u popis izgnanih zbog ubojstva Ilije Marcinija. U tom je razdoblju u službi srpskog kralja Stefana Uroša II. Milutina. U Francuskoj je 1308. godine, zajedno s Tripom Mihovim Bucchia (*oko 1270) iz Kotora, u ime kralja sklopio ugovor s Karlom Valois radi osvajanja Imperium Constantinopolitanum.*¹⁷⁶ Ugovor je sklopljen 27. ožujka 1308. u cistercitskoj opatiji Lis kod Meluna (*apud abbatiam de Lilio prope Meledunum*), Milutin ga je potvrdio 25. srpnja, a Karlo u prosincu 1308. Marko je mogao vidjeti kraljev grb na kraljevom ruhu i opremi ili na opremi drugih sudionika ugovora, ako o grbovima prije toga nije imao saznanja. Stilizirani (heraldički) ljiljan poznat je kao kraljev znak od doba Filipa Drugoga Augusta, koji je okrunjen 1. studenoga 1179. Ljiljani su zajamčeni na kraljevom plaštu, koji je naslikan na minijaturi krunjenja iz godina od 1400. do 1410. Ako bi bilo moguće ne prihvatiti tu potvrdu ljiljana, jer je slika nastala dugo poslije krunjenja, pa je slikar mogao naslikati plašt iz svoga vremena, druga je potvrda kraljevskoga ljiljana na Filipovom pečatu iz godine 1180.: kralj u desnoj ruci drži uzdignuti ljiljan, a na vrhu žezla, što ga drži lijevom rukom, u uspravnom romboidnom okviru je ljiljan.¹⁷⁷ Za potvrdu moga promišljanja o nastanku grba u času Markova boravka u Melunu, moguće je pokazati grb kotorskoga roda Buća: dvostruko vodoravno razdijeljen, u modrom polju u sredini zlatna greda, a u sredini grede uspravni modri stilizirani ljiljan.¹⁷⁸

KRATICE

- BD = Josip Alačević (priredio): *Serie dei Reggitori di Spalato*. Bullettino di Archeologia e Storia Dalmata, Split > način navođenja: rimski broj je godište časopisa, prva četiri arapska broja su godina, drugi arapski brojevi su stranice.
- CD = Tadija Smičiklas (priredio): *Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije*. Zagreb > način navođenja: rimski broj je svezak, prva četiri arapska broja su godina, drugi arapski brojevi su stranice.
- CD, Supplementum II = Josip Barbarić i Jasna Marković (priredili): *Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije. Dodaci, II*. Zagreb 2002.
- MS = Jakov Stipišić (priredio): *Spisi splitskog bilježnika Ivana pok. Čove iz Ankone od 1341. do 1344*. Zagreb 2002. (Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium, 53; Splitski spomenici, I; Splitski bilježnički spisi, I).

LITERATURA

- Daniele Farlati: *Illyrici Sacri tomus tertius*. Venezia 1765.
- Cvito Fisković: *Prilog životopisu Marka Marulića Pečenića*. Baština starih hrvatskih pisaca. Split 1978., 64-87.
- Vedran Gligo i suradnici: *Zlatna knjiga grada Splita, I*. Split 1996.
- Nada Grujić: *Studio u dubrovačkim kućama prve polovice 15. stoljeća*. Radovi Instituta za povijest umjetnosti, Zagreb 2012., br. 36, 43-51.
- Nada Grujić i Ivan Tenšek: *Domus illorum de Caboga*. Radovi Instituta za povijest umjetnosti, Zagreb 2001., br. 25, 101-118.
- Carl Georg Friedrich Heyer von Rosenfeld: *Wappenbuch des Königreichs Dalmatien*. Nürnberg 1873. (Johann Siebmacher's grosses und allgemeines Wappenbuch (...), Vierten Bandes, dritte Abtheilung).
- Katarina Horvat-Levaj i Relja Seferović: *Palača Luccari na Pustijerni: obnova dubrovačke stambene arhitekture nakon potresa 1667. godine u svjetlu novih arhivskih istraživanja*. Peristil, Zagreb 2013., br. 56, 127-142.
- Mario-Nepo Kuzmanić: *Splitski plemići, prezime i etnos*. Split 1998.
- Ivan Lučić: *De Regno Dalmatiae et Croatiae libri sex*. Amsterdam 1666.
- Ivan Lučić: *Memorie storiche di Tragurio ora detto Traù*. Venezia 1673.
- Katja Marasović i Vlasta Marčić: *Sklop građevina jugozapadno od Peristila*. Kulturna baština, Split 2006., br. 33, 75-98.

Marko Marulić (priredio Darko Novaković): *Epigrammata*. Colloquia Maruliana, Split 1997., br. 6, 32-77.

Marko Marulić (priredili i preveli Bratislav Lučin i Darko Novaković): *Latinski stihovi*. Split 2005.

Marko Marulić (priredio i preveo Bratislav Lučin): *Marulićev opis Splita*. Split 2005.

Ivan Ostojić: *Metropolitanski kaptol u Splitu*. Zagreb 1975.

Jacob Spon: *Voyage d'Italie, de Dalmatie, de Grece, et du Levant, I*. Lyon 1678.; Amsterdam 1679.

Nenad Vekarić: *Vlastela grada Dubrovnika, 2*. Zagreb, Dubrovnik 2012. [dio cjeline: Vlasteoski rodovi (A – L)].

Nenad Vekarić: *Vlastela grada Dubrovnika, 5*. Zagreb, Dubrovnik 2014. [dio cjeline: Odabrane biografije (E – Pe)].

Ignacij Voje: *Ekonomske veze između Dubrovnika i Dalmacije u XV stoljeću*. Radovi, Zagreb 1977., br. 10, 379-394.

Benedikta Zelić-Bučan: *Zbirka matičnih knjiga u Historijskom arhivu u Splitu*. Izdanje Historijskog arhiva u Splitu, Split 1965., br. 5, 171-192.

George Wheeler: *A Journey into Greece*. London 1682.

BILJEŠKE

- ¹ Odlučio sam pisati ime roda, a poslije prezime, načinom pisanja glasova (fonema) hrvatskoga jezika, što znači pisanje glasa /k/ na mjestu gdje je pisano /c/. Po mojem prosuđivanju nema nikakvog razloga za održavanja pisanja *cc* ili *ch*, a također i dodavanja hrvatskoga završetka *-ić*, ili zadržavanja latinskoga *-is*.
- ² Pišem onako kako je hrvatski govoreno, jer najstariji zapis ćirilicom, koja je imala slova za slavenske glasove, svjedoči hrvatsko ime i ime roda, poslije prezime: *Žunju Lukarevikju* (Danj, 25. ožujka 1326.; izdanje: CD IX, 1911., 284-285, broj 231). On je spomenut u ovom radu na početku poglavlja Lukarević.
- ³ Poslanica Kološanima, 4, 14: *Pozdravlja vas Luka, ljubljani liječnik, i Dema*.
- ⁴ Prvi put spomenuta u popisu imanja Nadbiskupije; Knin, 20. kolovoza 1397.; prijepis u rukopisu *Descriptio mense* (Zagreb, Arhiv Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, II-c-14): *Primo incipiendo in ipsa ciuitate Spaleti est curia ipsius archiepiscopatus, cum omnibus palatiis, domibus, turri, et domo cum uolta siue camera archidiaconali* (CD XVIII, 252, broj 170).
- ⁵ Prvi put spomenut u ispravi kad je splitskom Kaptolu dosuđena zemlja koju je držao Lampredije Dešice; Split, 4. listopada 1252.; izvornik (Split, Nadbiskupski arhiv, Kaptolski arhiv): *Actum in platea sancti Laurentii* (CD IV, 510, broj 444).
- ⁶ Nada Grujić: *Dubrovnik – Pustijerna. Istraživanja jednog dijela povijesnog tkiva grada*. Radovi Instituta za povijest umjetnosti, Zagreb 1986., br. 10, 8.

- ⁷ Nepotpisana novinska vijest potvrđuje vremenski slijed i sudionike radova: *revizijom izvora o spomenicima u Dioklecijanovoj palači stručnjaci iz Arheološkog muzeja, koji stalno surađuju na ovim istraživanjima ustanovili su, da su se u ovom prostoru nalazila dva nepoznata objekta centralnog tipa: jedan okruglog tlocrta, na južnoj strani, a drugi šesterokutnog na sjevernoj strani. Aktuelnim radovima na adaptaciji i rekonstrukciji sklopa srednjovjekovnih kuća u ulici sv. Ivana, koje vrši za svoje potrebe Radničko sveučilište, otkriveni su 9. XI. ostaci arhitekture jedne kružne građevine rimskog porijekla, koje su stručnjaci iz Urbanističkog biroa identificirali s južnim hramom spomenutim u izvorima. Radi se o ostatku podnožja hrama, kružnog oblika, koji je poslužio kao temelj srednjovjekovne kuće. Tragajući dalje, na osnovu proučenih izvora, pretpostavilo se da se sjeverni hram trebao nalaziti nasuprot pronađenim ostacima, na sjevernoj strani ulice sv. Ivana. Sondiranje izvršeno 19. ovog mjeseca pokazalo je točnost ove pretpostavke. Na točno pretpostavljenom položaju otkriveni su ostaci ovog drugog hrama centralnog tipa, koji ima također kružnu podlogu. O ovim nalazima (...) objavit će uskoro nešto iscrpniji prikaz ing. arh. Jerko Marasović, koji rukovodi istraživačkim radovima.* (nepotpisano: *Važno otkriće u Dioklecijanovoj palači. Pronađeni ostaci dvaju antičkih hramova.* Slobodna Dalmacija, Split, 21. XI. 1957., 6). Najavu je Jerko Marasović i ostvario, a pored svoga nacrtu nađenih temelja i mnogih drugih pojedinosti, naznačio je i zaključak Branimira Gabričevića, koji je bio onaj suradnik iz Arheološkoga muzeja: *Prema prvoj impresiji dr. Gabričevića ova kompozicija triju hramova podsjeća – ne u oblikovno-arhitektonskoj, nego u religiozno-državnoj suštini – na uobičajeni antički sistem trijade božanstava na kapitoliju antičkih gradova.* (Jerko Marasović: *Novi nalazi zapadno od Peristila Dioklecijanove palače.* Slobodna Dalmacija, Split, 29. i 30. XI. 1957., 6).
- ⁸ U opise ne ubrajam pisanje splitskoga arhidačona Tome: *edificari iussit in modum urbis munitissime, quasi imperiale palatium, in quo templa facta sunt ydolorum Iouis, Asclepii, Martis, sicut apparet usque in hodiernum diem*, jer je Toma mogao protumačiti vestibul Palače kao hram. Jupiterov je hram protumačio kao prvostolnu crkvu (izdanje: Toma, splitski arhidačon (priredila Olga Perić): *Historia Salonitanorum atque Spalatinorum pontificum.* Split 2003., 16 i 18, 48. (Biblioteka Knjiga Mediterana, 30)).
- ⁹ Tomislav Marasović: *O hramovima Dioklecijanove palače.* Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, Split 1997., br. 35, 93. Prije toga su Jerko i Tomislav Marasović ovako protumačili taj izvor: *jer što se naziva tiče, Prokulijan nije pouzdan izvor, jer sam nije mogao vidjeti one hramove* (Jerko Marasović i Tomislav Marasović: *Dioklecijanova palača.* Zagreb 1968., 18.
- ¹⁰ Marko Marulić: *Marulićev opis Splita.* Split 2005., 15.
- ¹¹ Petar Runje: *O oporukama Marka Marulića i njegovu posjetu Rimu godine 1500.* Colloquia Maruliana, Split 1997., br. 6, 127-131.
- ¹² Ovdje navedeni ulomci imaju ove podatke: autograf: Oxford, Bodleian Library, Ms. Add. A. 25, list Lv-LII; izdanja: Giovanni Benedetto Mittarelli: *Bibliotheca codicum manuscriptorum monasterii S. Michaelis Venetiarum prope Murianum una cum Appendice librorum impressorum saeculi XV.* Venezia 1779., stupac 750-751; Ivan Kukuljević Sakcinski: *Marko Marulić i njegovo doba.* Pjesme Marka Marulića. Zagreb 1869., LXIII-LXIV (Stari pisci hrvatski, 1); Šime Ljubić: *Spicilegium monumentorum archeologicorum in terris quas Slavi australes incolunt repertorum.* Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb 1876., br. 36, 85; Milivoj Šrepel: *O Maruliću.* Rad Jugoslavenske

- akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb 1901., br. 146, 182-183; Marulić, Marulićev opis, 2005., 24 i 26; 25 i 27 (hrvatski prijevod). Ovdje je naveden izvornik po Lučinu.
- ¹³ Različito od dosadašnjih proučavatelja, slova čitam: P (lijevo kako vidi onaj koji je licem okrenut na jug) i S (desno), a štit ne tumačim kao grbovni štit.
- ¹⁴ Svoje putovanje u Italiju i dalje na istok započeo je Jacob Spon kada je u listopadu 1674. u Lyon došao kraljev antikvar Jean Foy-Vaillant (Beauvais, 24. svibnja 1632. – Paris, 23. listopada 1706.). On i Spon su zajedno putovali u Rim, a stigli su nekoliko dana prije početka Jubileja 1675. (proglašen 16. travnja 1674.), dakle, prije prve večernje 23. prosinca 1674. Spon i George Wheler upoznali su se u Tivoliju. Pošli su zajedno na putovanje, u Mletke su došli nekoliko dana prije Uzašašća (te je godine bilo 23. svibnja), a iz grada otišli 20. lipnja 1675. U Split su došli 2. srpnja i ostali do nedjelje, 14. srpnja 1675., kada su rano ujutro pošli u Hvar. Spon je putovanje opisao tiskom nepromijenjeno dva puta (Spon, Voyage, 1678. i Spon, Voyage, 1679.). Wheler je počeo prevoditi taj putopis na engleski, ali je odlučio sastaviti putopis na temelju svojih bilježaka (Wheler: A Journey. 1682.). O hramovima u splitskoj palači Spon piše: *Le Dome de Spalatro étoit antrefois un petit Temple au milieu du Palais de Diocletian. Il est octogone au dehors, et rond au dedans [7](...) On y montoit par un autre Temple quarré long [6], qui donnoit aussie l'entrée à un autre Temple rond au fond [8]; et en avoit un autre petit à main droite qu'on appelle maintenant S. Jean Baptiste [9]* (Spon, Voyage, 1678, 101-102. i Spon, Voyage, 1679, 77; u zagradama [] su brojevi nacрта Palače koji su isti u oba izdanja, ali je svako izdanje imalo drukčiji nacrt; 6 je Peristil, 7 je prvostolna crkva, 8 je Vestibul, 9 je krstionica; nacrt je u izdanju 1678. između stranica 102 i 103, a 1679. između stranica 78 i 79). Wheler je napisao sličan opis (Wheler: A Journey. 1682., 18, a na stranici 17. je nacrt, drukčiji od onih iz 1678. i 1679., ali s istim sadržajem).
- ¹⁵ Šime Ljubić: *Commissiones et relationes Venetae, II*, Zagreb 1877., 190-271, broj XXXVII (Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium, 8). Izvješće o Splitu na stranicama 212-216, dio o Lukarima na stranici 215, a dio o prvostolnoj crkvi na stranici 213. Zadnje izdanje: Zan Battista Giustinian (priredila i prevela Ljerka Šimunković): *Dalmacija godine Gospodnje 1553.*, Split 2011. (tiskano u veljači 2011.), prijevod (stranica 52-53): *Hram , koji je sada katedralna crkva (...) te se zvao Jupiterov hram. U njegovom središtu bio je kip posvećen božici Kibeli koji je danas postavljen izvan crkve; o Lukarima na stranici 55: a od njih su prave obitelji: (...) Lucari (...).*
- ¹⁶ Rođen 1519., umro 1. veljače 1604.; godine 1564. tiskao je zadarski Statut, a godine 1569. Zoranićeve Planine (*in contrata di S. Antonio*).
- ¹⁷ Tiskani izvornik: Split, Arheološki muzej, R 912. Navodim po zadnjem izdanju: Antun Prokulijan (priredila i prevela Ljerka Šimunković): *Govor u pohvalu Splita*. Split 2015. (tiskano u svibnju 2015.), izvornik (dio o hramovima) na stranici 166; prijevod (stranica 58-59): *Prvi je na južnom dijelu, božice Kibele (...) jer je prvi izrađen oblog ili okruglog oblika; uz prijevod na stranici 58 je bilješka 62 u kojoj je nabrojeno proučavanje Tomislava Marasovića, tiskano 2011.; o Prokulijanu su podaci na stranicama 11-14, a vrijeme Calbovoga upravljanja, različito od podatka Šime Ljubića iz godine 1880., na stranici je 16, bilješka 5.*
- ¹⁸ Tomislav Marasović: „*Kibelin hram*“ *Dioklecijanove palače i njegova ranosrednjovjekovna uporaba*. Kačić, Split 2009.-2011., br. 41-43, 694-696, fotografija 7 (tiskano 2011.). Sada

- je izložen u ostacima crkve svetoga Andrije, u istočnom dijelu Etnografskoga muzeja, zajedno s ulomcima iz drugih prostora. To je, po mom konzervatorskom iskustvu, bilo nepotrebno, jer lažno pokazuje ostatke te crkve. Palaču Lukari uređuju za buduću izložbu Prvostolne riznice, pa je ulomak mogao pričekati izlaganje na mjestu svoga nalaza.
- ¹⁹ Proučavatelji Katja i Tomislav Marasović odlučili su, godine 2012., prihvatiti crkvu: *Ostaci zabata oltarne ograde u kripti male okrugle građevine u zapadnom temenosu upućuju na zaključak da je i taj prostor korišten kao ranosrednjovjekovna crkva.* (Katja Marasović i Tomislav Marasović: *Naseljavanje Dioklecijanove palače.* Munuscula in honorem Željko Rapanić, Zagreb, Motovun i Split, 2012., 107).
- ²⁰ Cvito Fisković: *Romaničke kuće u Splitu i u Trogiru.* Starohrvatska prosvjeta, III. serija, Zagreb 1952., br. 2, 169, br. 38. Peristil.
- ²¹ Cvito Fisković: *Istraživanja u srednjovjekovnoj crkvi sv. Nikole u Splitu.* Historijski zbornik, Zagreb II/1949., br. 1-4, 217, bilješka 39: *Treba napomenuti, da je potpuno vjerojatno, da je na hramu Dioklecijanove palače postojao preromanički ili romanički zvonik sličan onome iznad Željeznih vrata. Cassas i Lavallèe (Voyage ... 1802) donose ga na tabli 40, 48 i 53. Oni ga očito ne bi bili izmislili.*
- ²² Victoria and Albert Museum, Departement of Prints and Drawings. Slike je pronašao Duško Kečkemet i o njima tiskao opsežnu raspravu (Duško Kečkemet: *Louis François Cassas i njegove slike Istre i Dalmacije 1782.* Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb 1978., br. 379, 7-200 (tiskano 1980.)). Slika koju ovdje ističem ima galerijski broj 1894-1900 WD 114 (visina slikane površine 24,8, širina 41 cm), a u Kečkemetovoj raspravi opisana je na stranici 169, kataloški broj 59 (akvarel broj 20), fotografija na stranici 92.
- ²³ Tiskao Pierre Didot, stariji. Slika koju ovdje ističem tiskana je na tabli 40, između stranica 134 i 135. Bakropis je počeo izrađivati Desmaisons, a dovršio E.-A. Giraud, stariji.
- ²⁴ K. Marasović i Marčić: Sklop. 2007, 78, 89.
- ²⁵ Radovi su pokazani na izložbi u Muzeju grada Splita od 14. do 27. studenoga 2007., a u katalogu izložbe opisani su uz brojne fotografije (Marin Barišić i suradnici: *Konzervatorsko-restauratorski radovi na pročelju palače Skočibučić-Lukaris.* Konzervatorsko-restauratorski radovi na Peristilu Dioklecijanove palače. Split 2007., fotografija stupa na stranici 15 (katalog izložbe u Muzeju grada Splita, 14. - 27. studenoga 2007.)).
- ²⁶ Grujić i Tenšek, Domus, 2001., 104 (nacrt začelja), 106: *Na začelju kuće u Bandurevoj ulici 3 (k.č. 4570), u visini drugog kata nalazi se romanički prozor srpastog luka.* Nada Grujić je najprije vlasništvo ove kuće pripisala rodu Kaboga (Grujić i Tenšek, Domus, 2001.). Poslije jedanaest godina napisala je: *Premda iz 15. stoljeća u Dubrovniku nije sačuvan niti jedan studio, može se pretpostaviti njegovo mjesto u kući Lukarevića na Pustijerni (Bandureva ulica 3). Nalazio se u trećem katu, vjerojatno iza spavaće sobe; mali četvrtasti prozor na začelju ima profilirani okvir ukrašen grbom, a veličinom i oblikom odgovara tipu prozora de studio.* (Grujić, Studio, 2012., 50, bilješka 30). Moguće je pretpostaviti kako je ona s naznakom: *u kući Lukarevića* i sam grb pripisala Lukarevićima, iako to nije izrijekom potvrdila.
- ²⁷ Horvat-Levaj i Seferović, Palača, 2013. Ovo točno određenje vlasništva u rodu Lukarevića učinilo je ništavnim sve arhivske podatke koje je godine 2001. tiskala Nada Grujić i koji su tada svjedočili vlasništvo palače u rodu Kaboga.

- ²⁸ Kuzmanić, Splitski plemići, 1998., 26-28 (Lucari), 29 (Rodoslovlje obitelji Lucari – Srića).
- ²⁹ Josip Alačević u svom popisu splitskih upravitelja ima samo nadnevak i talijanski prijevod imena. Ne navodim taj popis kao potvrdu postojanja onih Lukara koji su zajamčeni drugim izvorima. Ako je nekome Lukaru samo to izvor u nekom razdoblju, tada ga navodim.
- ³⁰ CD V, 1907, 160-162, broj 669; veoma vjerojatno izvornik (Zadar, Državni arhiv, Acta famigliae Lantana, 1).
- ³¹ CD V, 1907, 582-583, broj 33; izvornik (Split, Nadbiskupski arhiv, Kaptolski arhiv).
- ³² CD VII, 1909, 46-47, broj 35; izvornik (Zadar, Sveta Marija, arhiv Svetoga Benedikta).
- ³³ CD VIII, 1910, 5-7, broj 6; izvornik (Split, Nadbiskupski arhiv, Kaptolski arhiv).
- ³⁴ CD, Supplementum II, 2002, 303, broj 212; izvornik (Split, Nadbiskupski arhiv, Kaptolski arhiv, 64, list 1v).
- ³⁵ CD, Supplementum II, 2002, 330-331, broj 238; izvornik (Split, Nadbiskupski arhiv, Kaptolski arhiv, 64).
- ³⁶ Antun Cvitanić (priredio i preveo): *Statut grada Splita*. Split 1985., 44 (Splitski književni krug, Svjedočanstva, 7).
- ³⁷ Prije ovoga navoda, u vremenskoj odrednici, Lukar je nabrojen kao sudac. CD IX, 1911, 363-365, broj 300; izvornik (Venezia, Archivio di Stato, Patti sciolti serie II).
- ³⁸ CD IX, 1911, 399-400, broj 330; izvornik (Split, Nadbiskupski arhiv, Kaptolski arhiv). Spor završava odlukom mirovnih sudaca od 1. prosinca 1328.
- ³⁹ CD VIII, 1910, 275-277, broj 229; nepoznat izvornik (Farlati, Illyrici, 1765, 301-302).
- ⁴⁰ CD IX, 1911, 212-213, broj 170; izvornik (Split, Nadbiskupski arhiv, Kaptolski arhiv, XVI. 1, 185).
- ⁴¹ CD IX, 1911, 363-365, broj 300; izvornik (Venezia, Archivio di Stato, Patti sciolti serie II).
- ⁴² Podatak: Konrad Eubel (priredio): *Hierarchia Catholica medii aevi, I*. Münster 1913., 459.
- ⁴³ CD IX, 1911, 420-422, broj 348; izvornik u papinskim pismima (Johannes XXII, anno 13, t. 89, ep. 234). Vijest o Papinom izboru došla je u Split već 23. listopada, a potvrda za to je u ispravi koja je toga dana napisana: *temporibus venerabilis patris domini Dominici electi et confirmati, ut dicitur, archiepiscopi Spalatensis*. (CD IX, 1911, 423-425, broj 350). Dominik je ostao u Avignonu do konca studenoga, a potvrda je toga podatka u pet odluka koje mu Papa daje 21. studenoga (CD IX, 1911, 429-435, broj 354-358).
- ⁴⁴ CD IX, 1911, 461-462, broj 376; prijepis (Zagreb, Arhiv Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, II-c-25).
- ⁴⁵ CD X, 1912, 9-10, broj 7; izvornik (Zagreb, Arhiv Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Diplomata).
- ⁴⁶ CD X, 1912, 107-108, broj 67; izvornik (Split, Nadbiskupski arhiv, Kaptolski arhiv, XVI, 2, 34).
- ⁴⁷ Lučić je u prvom izdanju (De Regno, 1666, 217) tiskao izvor bez riječi: *Pereander*. Zatim je tu riječ dometnuo u popravku toga svoga izdanja (Ivan Lučić: *Inscriptiones Dalmaticae*. Venezia 1673., 68, broj 93), ali ne na mjestu gdje je bio tiskao izvor, nego u popisu splitskih nadbiskupa. U svom drugom djelu (Memorie, 1673, 215) tiskao je čitav izvor s riječi *Pereander*.

- ⁴⁸ CD X, 1912, 114, broj 73; mjesto nekadašnjega čuvanja izvornika još nisam proučio (vjerojatno u rukopisu Ivana Lučića).
- ⁴⁹ MS, 64, broj 110; izvornik (Zadar, Državni arhiv, Splitska općina, I, I, 1, list 16). Skradinski biskup Andrija Mašulo 12. svibnja 1342., u splitskoj nadbiskupskoj palači, prosvjeduje pred nadbiskupom u ovom poslu (MS, 178-182, broj 304; izvornik: Zadar, Državni arhiv, Splitska općina, I, I, 1, list 46-47).
- ⁵⁰ CD XI, 1913, 7-11, broj 6; izvornik bio u obitelji Cindro (Farlati, *Illyrici*, 1765, 317-318).
- ⁵¹ MS, 251, broj 418; izvornik (Zadar, Državni arhiv, Splitska općina, I, I, 2, list 14v).
- ⁵² CD XI, 1913, 131-134, broj 97; izvornik bio u nadbiskupskom arhivu (Farlati, *Illyrici*, 1765, 319-322).
- ⁵³ Farlati ovo zna o nadbiskupovom rodu: ima braću Andriju i Tomu, Toma ima sina Nikolu, a Nikola ima sinove Tomu i Dominika (Farlati, *Illyrici*, 1765., 323).
- ⁵⁴ CD XI, 1913, 437-438, broj 331; izvornik bio u gradskom arhivu (Farlati, *Illyrici*, 1765., 323).
- ⁵⁵ Dobro je skraćeno nabrojiti poslove i voditelje, jer se tako stvara cjelovitija slika ondašnjega života. Mihač Petra Dujmovoga i Dragan pokojnoga Ivana, članovi nadbiskupova dvora, sudjeluju 10. veljače 1334. u Bologni kada je na nadbiskupov prijedlog oslobođen ekskomunikacije trogirski biskup Lampredije (CD X, 1912, 146-150, broj 95). Splitski kanonik Bivicij od 21. do 25. kolovoza 1337. uređuje zemljišne poslove na Braću (CD X, 1912, 346-353, brojevi 259-264). Splitski primicerij Luka Bertanov 8. srpnja 1338. prepisuje stari popis nadbiskupijskoga imanja (CD X, 1912, 393-397, broj 291). U sobi nadbiskupskoga dvora, 8. svibnja 1341., Miha Petrov Madij i Franjo Damjanov prihvaćaju za Nadbiskupiju darovanje sela Sokače u Cetini (CD X, 1912, 619-620, broj 437). Vladinja Mišković iz bračkoga Dola, na temelju nadbiskupovoga ovlaštenja od 26. lipnja 1345., uređuje 10. srpnja 1345. zemljišne poslove u Dolu (CD XI, 1913, 214-216, brojevi 163 i 164). Za nadbiskupovoga života dovršio je papa Klement Šesti postupak što ga je vodio makarski biskup Valentin protiv Splitske nadbiskupije; Papine su odluke bile 1. listopada 1344. (CD XI, 1913, 160-161, broj 119) i 31. srpnja 1346. (CD XI, 1913, 314-317, broj 236), a dovršetak je bio u splitskoj nadbiskupskoj palači (nedugo prije 17. ožujka 1347. na nekoj kamenoj terasi: *padiolo lapideo ipsius archiepiscopatus*, a 17. ožujka 1347. u velikoj dvorani: *in sala maiori*) u nazočnosti akvilejskoga patrijarha Bertranda (CD XI, 1913, 354-358, brojevi 269 i 270).
- ⁵⁶ Lučić, De Regno, 1666, 386, broj 93.
- ⁵⁷ BD, IX, 1886, 127; mjesto nekadašnjega čuvanja izvornika: Split, Cindro.
- ⁵⁸ Ime Anglesea mogla je imati kao unuka Anglese, udovice Lukareve, pa bi tako Dominik, Andrija i Ivan bili braća.
- ⁵⁹ MS, 253-254, 256, broj 423 i 427; izvornik (Zadar, Državni arhiv, Splitska općina, I, I, 2, list 15v, 16v).
- ⁶⁰ MS, 115, broj 202; izvornik (Zadar, Državni arhiv, Splitska općina, I, I, 2, list 29v).
- ⁶¹ MS, 187, broj 314; izvornik (Zadar, Državni arhiv, Splitska općina, I, I, 1, list 48r).
- ⁶² MS, 188, broj 315; izvornik (Zadar, Državni arhiv, Splitska općina, I, I, 1, list 48r).
- ⁶³ MS, 301, broj 501; izvornik (Zadar, Državni arhiv, Splitska općina, I, I, 2, list 28r).

- ⁶⁴ CD XII, 1914, 276-277, broj 207; izvornik (Split, Nadbiskupski arhiv, Donationales).
- ⁶⁵ Vladimir Rismondo: *Registar notara Nikolela iz Agubija*. Izdanje Historijskog arhiva u Splitu, Split 1965., br. 5, 45-47, broj 43; izvornik (Split, Nadbiskupski arhiv, Kaptolski arhiv, 63, list 34v-35v).
- ⁶⁶ CD IX, 1911, 363-365, broj 300; izvornik (Venezia, Archivio di Stato, Patti sciolti serie II).
- ⁶⁷ CD X, 1912, 107-108, broj 67; izvornik (Split, Nadbiskupski arhiv, Kaptolski arhiv, XVI, 2, 34).
- ⁶⁸ Svi izvornici ovoga niza podataka: Zadar, Državni arhiv, Splitska općina, I, I, 1 (broj 9-80) i 2 (broj 491).
- ⁶⁹ MS, 5-6, broj 9. Odmah, istoga dana, Srića ih daje na obradu prodavatelju loza Grupši Krinčiću.
- ⁷⁰ MS, 11-12, broj 19.
- ⁷¹ MS, 59, broj 102. To je pravo ponovljeno i 15. prosinca 1341. (MS, 75-76, broj 132).
- ⁷² MS, 228, broj 80.
- ⁷³ MS, 294-295, broj 491. To je onaj liječnik čijem je sinu Nikoli, na Badnjak 1343., nadbiskup dao red prve tonzure.
- ⁷⁴ CD XII, 1914, 657, broj 494; izvornik (Zadar, Državni arhiv, Libri de Spalato, lib. I, list 76-79).
- ⁷⁵ CD XII, 1914, 657, broj 494; izvornik (Zadar, Državni arhiv, Libri de Spalato, lib. I, list 76-79).
- ⁷⁶ CD XII, 1914, 421-422, broj 320; prvo izdanje: Lučić, *Memorie*, 1673, 259-260.
- ⁷⁷ CD XII, 1914, 541, broj 409; izvornik (Zadar, Državni arhiv, Libri de Spalato, lib. V, list 96-98).
- ⁷⁸ CD XII, 1914, 524, broj 403.
- ⁷⁹ Farlati, *Illyrici*, 1765, 328.
- ⁸⁰ Antonio Krekich: *Documenti per la storia di Spalato (1341-1414)*. Atti e Memorie della Società Dalmata di Storia Patria, Zadar 1934., br. 3-4, 86, broj XLVIII.
- ⁸¹ BD, X, 1887, 184 (1366.); BD, XI, 1888, 32 (1369. i 1370.); BD, XI, 1888, 47 (1371.); BD, XI, 1888, 64 (1373.).
- ⁸² *Godine 1448. nalazimo oporuku gospođe Marije, udovice gospodina Nikole Srićina, (...) koja svoja dobra ostavlja unuku Petru po sinu Tomi.* (Kuzmanić, *Splitski plemići*, 1998, 28). Moje poimanje povijesnih podataka teško može prihvatiti godinu 1448. kao vrijeme nastanka oporuke, jer su između zadnjega Nikolina spomena (1394.) i te godine prošle 54 godine. Možda je oporuka ostvarena u godini 1448.
- ⁸³ BD, XI, 1888, 125; mjesto nekadašnjega čuvanja izvornika: Split, Cindro.
- ⁸⁴ BD, XI, 1888, 141; mjesto nekadašnjega čuvanja izvornika: Split, Općina.
- ⁸⁵ BD, XI, 1888, 176; mjesto nekadašnjega čuvanja izvornika: Split, Općina.
- ⁸⁶ BD, XII, 1889, 77; mjesto nekadašnjega čuvanja izvornika: Split, Općina.
- ⁸⁷ BD, XII, 1889, 78-79; mjesto nekadašnjega čuvanja izvornika: Split, Pietro Maroli.
- ⁸⁸ *U Starom splitskom arhivu u Zadru 1434. nalazimo gospođu Margaritu, udovicu ser Tome Lucarija* (Kuzmanić, *Splitski plemići*, 1998, 27).
- ⁸⁹ Mladen Ančić: *Inventar splitskoga kancelara i javnog bilježnika Tome Colutii de Cingulo (Prilog poznavanju prvih humanističkih krugova u Dalmaciji)*. Radovi Zavoda za povijesne

- znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru, Zagreb i Zadar 2005., br. 47, 140-141, prilog IV; izvornik (Zadar, Državni arhiv, Splitska općina, 29/1, list 222v-223v).
- ⁹⁰ BD, XIII, 1890, 112; mjesto nekadašnjega čuvanja izvornika: Split, Općina.
- ⁹¹ BD, XIII, 1890, 174-175; mjesto nekadašnjega čuvanja izvornika: Split, Općina.
- ⁹² BD, XIII, 1890, 187; mjesto nekadašnjega čuvanja izvornika: Split, Općina.
- ⁹³ Gligo i suradnici, Zlatna knjiga, 1996, 80, broj 5; prijepis (Split, Muzej grada Splita, arhiv, R-4, list 24r).
- ⁹⁴ Lučić, Memorie, 1673, 426.
- ⁹⁵ Gligo i suradnici, Zlatna knjiga, 1996, 98 i 100, broj 7.
- ⁹⁶ Voje, Ekonomske veze, 1977, 384, bilješka 35; izvornik (Dubrovnik, Državni arhiv, Debita notariae, knjiga XIII, list 259).
- ⁹⁷ CD IX, 1911, 363-365, broj 300; izvornik (Venezia, Archivio di Stato, Patti sciolti serie II).
- ⁹⁸ CD, X, 1912, 416-417, broj 302; izvornik (Trogir, Kaptol, pergamena, 60).
- ⁹⁹ MS, 126-127, broj 221; izvornik (Zadar, Državni arhiv, Splitska općina, I, I, 1, list 32r).
- ¹⁰⁰ MS, 192-193, broj 322; izvornik (Zadar, Državni arhiv, Splitska općina, I, I, 2, list 41v). Toma je 10. ožujka 1344. svjedok svome zetu, kada ga otac Petrucije opunomoćuje (*Thomasso condam ser Luchari*; MS, 310-311, broj 517; izvornik [Zadar, Državni arhiv, Splitska općina, I, I, 2, list 30v]).
- ¹⁰¹ MS, 251, broj 418; izvornik (Zadar, Državni arhiv, Splitska općina, I, I, 2, list 14v).
- ¹⁰² CD XVII, 1981, 68, broj 50; izvornik (Split, Nadbiskupski arhiv, Kaptolski arhiv, 668).
- ¹⁰³ Farlati, Illyrici, 1765, 323.
- ¹⁰⁴ MS, 253, broj 422; izvornik (Zadar, Državni arhiv, Splitska općina, I, I, 2, list 15v).
- ¹⁰⁵ CD XI, 1913, 437-438, broj 331; izvornik bio u gradskom arhivu (Farlati, Illyrici, 1765, 323).
- ¹⁰⁶ CD XII, 1914, 658-659, broj 495.
- ¹⁰⁷ CD XII, 1914, 540, broj 409; izvornik (Zadar, Državni arhiv, Libri de Spalato, lib. V, list 96-98).
- ¹⁰⁸ CD IX, 1911, 363-365, broj 300; izvornik (Venezia, Archivio di Stato, Patti sciolti serie II).
- ¹⁰⁹ CD XII, 1914, 43-44, broj 36; izvornik (Posedarje, arhiv grofova Begna, 93).
- ¹¹⁰ CD XII, 1914, 283-284; broj 213; izvornik (Hvar, arhiv biskupije).
- ¹¹¹ CD XII, 1914, 421-422, broj 320; prvo izdanje: Lučić, Memorie, 1673, 259-260.
- ¹¹² MS, 244-246, broj 408 i 409; izvornik (Zadar, Državni arhiv, Splitska općina, I, I, 2, list 13).
- ¹¹³ MS, 5, broj 8; izvornik (Zadar, Državni arhiv, Splitska općina, I, I, 2, list 2r).
- ¹¹⁴ MS, 336-337, broj 558; izvornik (Zadar, Državni arhiv, Splitska općina, I, I, 2, list 38r).
- ¹¹⁵ Prvi: BD, VII, 1884, 103. Posljednji: BD, XIV, 1891, 16.
- ¹¹⁶ Svi navodi od 1444. do 1645.: Kuzmanić, Splitski plemići, 1998, 28.
- ¹¹⁷ Gligo i suradnici, Zlatna knjiga, 1996, 260, broj 59; prijepis (Split, Muzej grada Splita, arhiv, R-4, list 76r-77v). Isprava je prepisana, pa je veoma vjerojatno netočno prepisano ime: *Sacria*, a točno je vjerojatno bilo: *Srichia*.
- ¹¹⁸ Fisković, Prilog, 1978, 67.
- ¹¹⁹ Fisković, Prilog, 1978, 67; izvornik (Zadar, Državni arhiv, Općina Split, svezak 32, sveščić 1, list 202).
- ¹²⁰ Fisković, Prilog, 1978, 70; izvornik (Zadar, Državni arhiv, Općina Split, svezak 34, sveščić Processus).

- ¹²¹ Giuseppe Praga: *Documenti intorno ad Andrea Alessi*. Rassegna Marchigiana, Pesaro VIII/1929., br.1-2, 19-20, broj 45; izvornik (Zadar, Državni arhiv, Općina Split).
- ¹²² Fisković, Prilog, 1978, 67-68; izvornik (Zadar, Državni arhiv, Općina Split, svezak 34, sveščić 1, list 165).
- ¹²³ Fisković, Prilog, 1978, 72; izvornik (Zadar, Državni arhiv, Općina Split, svezak 34, sveščić 1, list 202, 203, 262, 277v).
- ¹²⁴ Cvito Fisković: *Marko Marul Pečenić i njegov likovni krug*. Čakavska rič, Split II/1972., br. 1, 90-91, bilješka 40; izvornik (Zadar, Državni arhiv, Općina Split, svezak 34, list 297).
- ¹²⁵ Marulić, Latinski stihovi, 2005, 136, 137 (hrvatski prijevod Darka Novakovića); prijepis (Glasgow, University Library, Hunter 334, list 113v; prvo izdanje: Marulić, Epigrammata, 1997, 53, broj 52).
- ¹²⁶ Kuzmanić: *Franjini sinovi su Jeronim, Ludovik i Petar*; u rodoslovlju su, odozgo do dolje: *Petar Srića (1521 -), Jeronim Lucaris (1521 -), Ludovik Lucaris (1521 -)*.
- ¹²⁷ Marko Marulić piše 22. travnja 1501. hrvatsku posvetu Dujmu Balistriliću, a završetak pisanja potvrđuje i 19. srpnja 1501. u talijanskom pismu koje je u Mletke poslao: *domino Hieronimo de Cipcis*; autograf: Venezia, Archivio di Stato, Notarile, 2557 (Jacopo Grassolario); izdanje: Marko Marulić (priredio i preveo Miloš Milošević): *Sedam pisama*. Colloquia Maruliana, Split 1992., br. 1, 36. Proučavatelji ovoga pisma svrstavaju Jeronima u trogirski rod Čipika, a to smatram pogrešnim, jer je istodobni trogirski Jeronim bio oženjen i imao djecu. Predlažem splitskoga Jeronima svrstati u rod Cipci, a to su susjedi Lukara, na sjevernoj strani iste ulice.
- ¹²⁸ Gligo i suradnici, Zlatna knjiga, 1996, 384, broj 101; prijepis (Split, Muzej grada Splita, arhiv, R-4, list 236r).
- ¹²⁹ Franjo Božičević (priredio i preveo Bratislav Lučin): *Život Marka Marulića Splitsanina*. Split 2007., 26, 27 (hrvatski prijevod Bratislava Lučina); autograf (Split, Sveučilišna knjižnica, M 35, list 104r).
- ¹³⁰ Izvornik (Zadar, Državni arhiv, Općina Split, kutija 63, svezak 70, sveščić 1, broj 155, 190).
- ¹³¹ Marulić, Latinski stihovi, 2005, 218, 219, broj 157 (hrvatski prijevod Darka Novakovića). Priređivač je nastanak Marulićevih pjesama vremenski odredio godinama 1464. ili 1465. (broj 147) i 1523. (broj 101); prijepis (Glasgow, University Library, Hunter 334, list 106r; prvo izdanje: Marulić, Epigrammata, 1997, 41, broj 16). Jeronim je u času smrti imao četrdeset godina, bio je oženjen, ali u pjesmi nije spomenuto ženino ime, a nema ni spomena djece.
- ¹³² Darko Novaković: *Božičević i Marulić: jesmo li se prerano odrekli važnoga svjedoka?* Colloquia Maruliana, Split 1999., br. 8, 59, broj LXVIII.
- ¹³³ Voje, Ekonomske veze, 1977, 384, bilješka 35; izvornik (Dubrovnik, Državni arhiv, Debata notariae, knjiga XXVIII, list 95). Veoma vjerojatno je netočan podatak: *1443. spominje se gospodin Toma de Lukaris iz Splita, stanovnik Dubrovnika, gdje se vjerojatno radi o nekom drugom članu obitelji*. (Kuzmanić, Splitski plemići, 1998, 27-28).
- ¹³⁴ Gligo i suradnici, Zlatna knjiga, 1996, 532 i 534, broj 151; prijepis (Split, Muzej grada Splita, arhiv, R-4, list 209v). Odluka je izabranicima priopćena 28. siječnja (stranica 534, broj 152, list 210r).
- ¹³⁵ Gligo i suradnici, Zlatna knjiga, 1996, 544, broj 158; prijepis (Split, Muzej grada Splita, arhiv, R-4, list 233v).

- ¹³⁶ Ostojić, *Metropolitanski kaptol*, 1975, 221-222.
- ¹³⁷ Josip Predragović: *Lovro Grizogon i njegov „Mundus Marianus“*. Vrela i prinosi, Sarajevo 1938., br. 8, 52, bilješka 2.
- ¹³⁸ Radoslav Tomić: *Oporuka Jakova Cerinea*. Radovi Instituta za povijest umjetnosti, Zagreb 1995., br. 19, 117.
- ¹³⁹ Zelić-Bučan, Zbirka, 1965, 180-181, kršteni: broj 41 (1)-45 (5); 182, vjenčani: broj 60 (20); 183, umrli: broj 71 (31)-73 (32). Mogao sam ovoga časa imati samo podatke na temelju kazala za stare matice: Zelić-Bučan, Zbirka, 1965, 189: kršteni, slova A-L, broj 143 (2), vjenčani, slova L-Ž, broj 146 (5), umrli, svezak I, broj 147 (6). Sve mi je te podatke u elektroničkom zapisu poslao 5. i 15. lipnja 2015. Ivan Grubišić. Podatke iz drugih matica nisam mogao tražiti u Arhivu, a ovi nađeni dovoljno svjedoče koliko ih ima više od onoga jednoga do sada poznatoga: *Gierolimo Lucari i njegov sin Francesco (kršten 1625.)*.
- ¹⁴⁰ *picocana Luchaceuich*.
- ¹⁴¹ *Lucaceuich*.
- ¹⁴² *Lucaceuich*.
- ¹⁴³ 1599.: otac: *Zorzi Lucaceuich*, majka: *Jacobina ditta Giacosa* (ovaj je nadimak vjerojatno zapisan kako bi bila razlika između ove Jakovice i one koja je Jeronimova supruga, zapisana od 1612. do smrti, 23. prosinca 1628.
- ¹⁴⁴ 1619.: očevo ime *Zorzi Lucazzeuich*; Mihael u godinama 1622., 1623.: *Lucazzeuich*, 1632., 1637.: *Lucaceuich*.
- ¹⁴⁵ Rođena oko 1603.; umrla 21. ožujka 1668. (*Lucaceuichia*), u dobi od oko 65 godina, ukop: Sveti Duh.
- ¹⁴⁶ 1612.: *Luchari*, 1616., 1621., 1625.: *Lucari*.
- ¹⁴⁷ Rođena oko 1588.; umrla 23. prosinca 1628. (*Luchari*), u dobi od oko 40 godina, ukop: Sveti Dominik.
- ¹⁴⁸ Umro 10. prosinca 1628. (*Luchari*), u dobi od oko 19 godina, ukop: Sveti Dominik.
- ¹⁴⁹ Ovaj je sin vjerojatno umro prije rođenja drugoga Franje, 1625., jer je jedino tako moguće opravdati isto ime.
- ¹⁵⁰ Zajedno je s ocem bio živ godine 1645.: *zabilježeni su 1645., kada daju na obradu jedan teren na Šolti*. (Kuzmanić, *Splitski plemići*, 1998, 28; izvornik [Zadar, Državni arhiv, Općina Split, kutija 250, svezak 25, sveščić 1, stranica 35]).
- ¹⁵¹ 1629., 1633.: *Lucaceuich*, 1645.: *Lucaçeuih*.
- ¹⁵² *Lucacinich*.
- ¹⁵³ Umrla 8. siječnja 1639. (*Lucari*), u dobi od oko 40 godina, ukop: Sveti Dominik.
- ¹⁵⁴ *Lucaceuich*.
- ¹⁵⁵ *Bozze Luccaceuich*.
- ¹⁵⁶ *Lucaceuich*.
- ¹⁵⁷ Cvito Fisković: *Umjetnički obrt XV. – XVI. stoljeća u Splitu*. Zbornik u proslavu petsto godišnjice rođenja Marka Marulića 1450 – 1950. Zagreb 1950., 129-130, 157 [bilješka 13] (Djela Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 39).
- ¹⁵⁸ Danica Božić-Bužančić: *Prilog poznavanju građana i pučana u Splitu početkom XVI stoljeća*. Arhivski vjesnik, Zagreb 1973., br. 16, 164; izvornik (Zadar, Državni arhiv, Općina Split, 50/1, list 4r).

- ¹⁵⁹ Kuzmanić, Splitski plemići, 1998, 132.
- ¹⁶⁰ Mario-Nepo Kuzmanić: *Splitski građani: prezime i etnos*. Mogućnosti, Split LXI/ siječanj-ožujak 2014., br. 1-3, 103.
- ¹⁶¹ Vekarić, Vlastela, 2012, 317; u doslovnom navođenju zvjezdica (*) znači rođenje.
- ¹⁶² Vekarić, Vlastela, 2014, 193.
- ¹⁶³ Vekarić, Vlastela, 2012, 321-322
- ¹⁶⁴ Horvat-Levaj i Seferović, Palača, 2013, 128-129. Proučavatelji nisu naglasili kako je Franjo tu kuću dobio u diobi i kako je pristanak na odluku Mateja i Franje Ghetaldija dao ostaviteljev brat Petar Lukarević, stonski biskup, iako su podaci bili u izvoru koji su tiskali (stranica 136): *tutta la nostra casa grande posta in Posterna in Mandaglienich Ulizza stata per il passato di ragione di detto quondam ser Francesco de Luccari nostro zio, et a lui pervenuta nella divisione col suo fratello come nelle divisioni (...)* Con assenso del Illustrissimo et Reverendissimo Signore Pietro Luccari Vescovo di Stagno; izvornik (Dubrovnik, Državni arhiv, Diversa de foris, 118, list 282r-283v).
- ¹⁶⁵ Jerko Marasović i Tomislav Marasović: *Pregled radova Urbanističkog biroa na istraživanju, zaštiti i uređenju Dioklecijanove palače od 1955. do 1965. godine*. Urbs, Split 1961.-1962., br. 4, 31, broj 7. a) Kraj svetoga Ivana; 36, fotografija (tiskano 1965.): *Luneta romaničko-gotičkog portala s grbom u ulici kraj sv. Ivana*.
- ¹⁶⁶ Ostojić, Metropolitanski kaptol, 1975, fotografija iza stranice 264: *Grb obitelji de Luccaris*; K. Marasović i Marčić, Sklop, 2007, 79, fotografija na stranici 91: *Grb s prikazom Sv. Luke evanđeliste u luneti gotičkog portala na sjevernom pročelju, Urbanistički biro*.
- ¹⁶⁷ Farlati, Illyrici, 1765, 312.
- ¹⁶⁸ Maximilian Gritzner: *Handbuch der heraldischen Terminologie nebst den Haupt- Grundsätzen der Wappenkunst*. Nürnberg 1890. (Johann Siebmacher's grosses und allgemeines Wappenbuch (...), Einleitungsband, Abtheilung B.).
- ¹⁶⁹ Johann Ambrosius Siebmacher (priredio izvorno izdanje): *Erneuert- und Vermehrtes Wappen- Buch*. Nürnberg 1701., tabla 119 (Johann Siebmacher's grosses und allgemeines Wappenbuch (...), Vierten Bandes, dritte Abtheilung).
- ¹⁷⁰ Otto Titan von Hefner: *Zweitausend bürgerliche Wappen*. Nürnberg 1857., 64, tabla 91 (Johann Siebmacher's grosses und allgemeines Wappenbuch (...), Fünften Bandes, erste Abtheilung).
- ¹⁷¹ Gustav Lucas: *Die Wappen der Familien Lucas*. Wellers Archiv für Stamm- und Wappenkunde, Kahla II/1. srpnja 1901., br. 1, 10-12.
- ¹⁷² Horvat-Levaj i Seferović, Palača, 2013, fotografije na stranici 130.
- ¹⁷³ Grujić, Studio, 2012, 50, bilješka 30; Grujić i Tenšek, Domus, 2001, 104 (nacrt začelja). Zavod za obnovu Dubrovnika i Institut za povijest umjetnosti u Zagrebu nisu našli u svojim popisanim zbirka fotografija ovaj grb, ali mi je u Zavodu potvrđeno postojanje nekoga ukrasa na natprozorniku, viđenoga izdaleka, jer je pristup izbliza zapriječen; građevinom i okolnim prostorom upravlja Grad, ali ja nisam tražio dopuštenje pristupa, pa ne znam je li to moguće, bilo kroz građevinu iznutra, bilo u istočno dvorište.
- ¹⁷⁴ Carl Georg Friedrich Heyer von Rosenfeld: *Wappenbuch des Königsreichs Dalmatien*. Nürnberg 1873., 55, tabla 36.
- ¹⁷⁵ Carl Georg Friedrich Heyer von Rosenfeld: *Wappenbuch des Königsreichs Dalmatien*. Nürnberg 1873., 117, 139, tabla 74.

¹⁷⁶ Vekarić, Vlastela, 2014, 193.

¹⁷⁷ Paris, Archives nationales, SC/D 157. Na rubu pečata je natpis: PHILIPPVS DEI GRATIA FRANCORVM REX.

¹⁷⁸ Carl Georg Friedrich Heyer von Rosenfeld: *Wappenbuch des Königreichs Dalmatien*. Nürnberg 1873., 31, tabla 22.

THE LUKARI FAMILY IN SPLIT AND THE LUKAREVIĆ FAMILY IN DUBROVNIK Summary

The insufficient quality of research into the Split family Lukari and their palace on one hand and an excellent research work into both the family Lukarević from Dubrovnik and their palace by Katarina Horvat Levaj and Relja Seferović on the other, inspired the author to write this paper. The author completed the genealogy of the Lukary family for the period 1260-1686. He also highlighted the possibility of the existence of the remains of the ancient temple within the family palace in the year 1480. The author has revealed that incorrect family names were recorded for some members of this family. In other words, they were once recorded under both names Srića and Lukari, and, therefore, attention must be drawn to this to prevent future mistakes. The author has also presented the new explanation of the initials found on the preserved capital in the courtyard – P.S., which confirms that no remnants of the individual building, that was thought to have been owned by the Skočibušić family, within the Lukari palace have been found. This particular portion of the palace is, in fact, the work of Petar Lukari. The author has also explained the symbolism of the family Lukari coat of arms, compared it to the Lukarević family coat of arms and suggested the time of its creation and its first bearers: Dominik Lukari from Split (around 1328) and Marko Lukarev from Dubrovnik (around 1308).

*Slika 1. Grb Lukari (Split,
Ulica Kraj Svetog Ivana,
sjeverno pročelje;
foto: Đ. Ivanišević, 2015.)*

*Slika 2. Kapitel s inicijalima P. S. (Split,
Ulica Kraj Svetog Ivana, dvorište; K.
Manasović i Marčić, Sklop, 2007, 91)*

Slika 3. Grb Lukarević (Dubrovnik, Ulica Bandureva 3, zapadno pročelje, južni dio; foto: Đ. Ivanišević, 2014.)

Slika 4. Grb Lukarević (Dubrovnik, Ulica Bandureva 3, zapadno pročelje, sjeverni dio; foto: Đ. Ivanišević, 2014.)